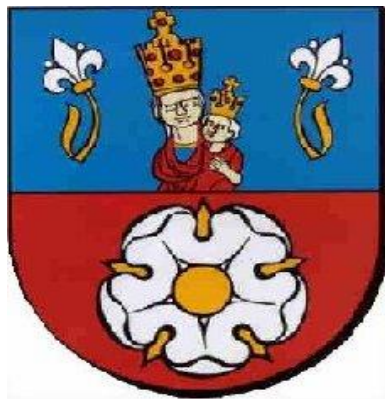

GMINNY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA

Dla Gminy Gidle

Kwiecień 2004r

Wykonany przez
Firmę doradztwa techniczno- ekonomicznego

„EUROOLA” Aleksandra Krzywik

oraz pracowników Urzędu Gminy w Gidlach.

1. Wstęp.....	5
1.1 Wprowadzenie.....	7
1.2 Źródła informacji wykorzystane przy sporządzaniu Programu gminnego	8
1.2.1 Krajowe przepisy i regulacje prawne Unii Europejskiej	8
1.3 Koordynacja z sąsiednimi obszarami	8
1.4 Zakres i procedury obowiązujące w stosunku do Gminnego Programu Ochrony Środowiska.....	9
1.5 Koordynacja prawno – programowa	9
1.5.1 Baza prawno - programowa opracowania.....	9
1.5.2 Wypisy z najistotniejszych dokumentów programowych związanych z powyższym opracowaniem.....	10
1.5.2.1 Narodowy Plan Rozwoju 2004 - 2006.....	10
1.5.2.2 II Polityka ekologiczna państwa.....	10
1.5.2.3 Krajowy Program Zwiększania Lesistości.....	11
1.5.2.4. Krajowa Strategia Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej.....	11
1.6 Zasady polityki ekologicznej w gminie Gidle	13
2. Charakterystyka Gminy Gidle.....	15
2.1 Ogólna charakterystyka gminy Gidle	17
2.2 Historia.....	17
2.3 Zasoby kulturowe	17
2.4 Społeczno - gospodarcze ułożenie Programu Ochrony Środowiska dla gminy Gidle.	18
2.5 Środowisko przyrodniczo-kulturowe.....	19
2.5.1 Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego.....	19
2.5.2 Klimat	20
2.5.3 Flora i fauna	20
2.5.4 Gleby.....	22
2.6 Infrastruktura techniczna	24
2.6.1 Zaopatrzenie w wodę.....	24
2.6.2 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	24
2.6.3 Instalacje gazowe.....	24
2.6.4 Infrastruktura transportowa.....	25
2.6.5 Energetyka.....	25
2.6.6 Gospodarka odpadami	25
2.6.7 Zaopatrzenie w paliwa płynne i stałe.....	26
2.7 Szczegółowy opis statystyczny gminy Gidle	26
2.6.1. Zmiany demograficzne	27
3. Lokalne podstawy do rozwoju działalności gospodarczej - instytucje wspierające	31
3.1 Możliwości rozwoju gospodarczego na terenie gminy	33
3.2 Możliwości rozwoju rolnictwa na terenie gminy	34
3.3 Turystyka i agroturystyka	34
4. Charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu środowiska	35
4.1 Surowce pospolite	37
4.2 Wody.....	37
4.2.1 Wody podziemne i ich ochrona.....	37
4.2.2 Wody powierzchniowe i ich ochrona	39
4.3. Gospodarka wodno ściekowa.....	40
4.4. Ochrona powietrza i źródła jego zanieczyszczeń.....	41

4.4.1 Źródła emisji zanieczyszczeń.....	43
4.4.2 Jakość powietrza atmosferycznego na terenie gminy.....	43
4.4.3 Ocena poziomów substancji w powietrzu.....	43
4.5 Hałas	45
4.6 Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące.	46
4.6.1 Oddziaływanie pola elektromagnetycznego o średniej i dużej częstotliwości	48
4.7 Gospodarka odpadami	48
5. Uwarunkowania zewnętrzne i obiektywne wpływające na stan środowiska	51
5.1 Wpływ rolnictwa na środowisko	53
5.2 Natężenie czynników degradujących glebę	53
5.3 Zastosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej	55
5.4 Występowanie gruntów odłogowanych.....	57
5.5 Stan wód i gospodarka wodna.....	57
5.6 Ochrona gruntów rolnych i leśnych.....	59
5.7 Zalesianie gruntów rolnych.....	60
5.8 Rozwój rolnictwa ekologicznego	61
5.9 Ochrona zasobów genetycznych w rolnictwie	61
6. Zintegrowane podejście do ochrony środowiska w gminie.....	63
6.1 Wymogi formalne.....	65
6.2 Wymagania wobec przedsiębiorstw w gminie.....	66
6.3 Wpływ realizacji programu zagospodarowania odpadów na warunki rozwoju gminy oraz cele wyższego szczebla.	66
6.4 Cele regionalnej polityki ekologicznej	68
6.5 III program strategiczny Powiatu Radomszczańskiego i zadania priorytetowe polityki ekologicznej	69
6.6 Planowane priorytetowe przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska na terenie Gminy Gidle	75

1. Wstęp

1.1 Wprowadzenie

Gminny Program Ochrony Środowiska jest nowym dokumentem programowym, do tej pory nie sporządzanym obligatoryjnie dla całego obszaru Polski, na wszystkich poziomach administracyjnych państwa.

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska, polecając wykonanie tych Programów na wszystkich szczeblach samorządowych, nie precyzuje dokładnie jego zakresu.

Ranga problemów i zakres ich występowania, na każdym poziomie opracowywania programu jest inna. W sumie jednak dotyczą tego samego podmiotu; szeroko rozumianej ochrony środowiska naturalnego.

Logika nakazuje i wyznaczona kolejność opracowywania programów, od narodowego po gminny, potwierdza intencje ustawodawcy, aby programy niższego szczebla stanowiły uszczegółowienie programów z wyższego szczebla.

Zapoznając się z kluczowymi dokumentami odnoszącymi się do tego problemu wydaje się, że intencją ustawodawcy było stworzenie dokumentu:

- opisującego (inventaryzacja) sytuację lokalną w zakresie ochrony środowiska,
- będącego materiałem do edukacji lokalnej społeczności w przedmiocie ekologii,
- stanowiącego plan działań likwidujących zagrożenie naturalnego środowiska oraz chroniących to środowisko.

W oparciu o te przesłanki zbudowano „Gminny program ochrony środowiska dla gminy Gidle”.

Powyższe opracowanie zostało wykonane na podstawie umowy zawartej pomiędzy: Wójtem Gminy Gidle a Firmą EUROOLA Aleksandra Krzywik, przy współpracy pracowników Urzędu Gminy, a dotyczy opracowania:

- „Gminnego programu ochrony środowiska”,
- „Gminnego planu gospodarki odpadami”.

Podstawy prawne zlecenia wykonania Gminnego Programu Ochrony Środowiska są następujące:

1. Ustawa Prawo ochrony środowiska ustaliła w art. 17 i 18, że zarząd województwa, powiatu i gminy w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, które następnie są uchwalane przez sejmik województwa, radę powiatu albo radę gminy.

2. Ustawa o samorządzie gminnym z 8 marca 1990r w art. 7.1 stanowi, że „Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- a) Ładu przestrzennego, gospodarki terenami i ochrony środowiska,
- b) Wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz.

Tak szeroko sformułowane zadania ustawowe, wyznaczają również szeroki zakres obowiązków dla samorządu gminy.

1.2 Źródła informacji wykorzystane przy sporządzaniu Programu gminnego

1.2.1 Krajowe przepisy i regulacje prawne Unii Europejskiej

Przy sporządzaniu powyższego programu ochrony środowiska, starano się uwzględnić wszystkie wymagania obowiązujących przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), które obowiązują na dzień sporządzania programu i dotyczą zagadnień ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Kolejnym uwarunkowaniem dla powyższego programu były dokumenty programowo-rozwojowe szczebla krajowego oraz niższych szczebli samorządu.

Wykaz aktualnie obowiązujących i przygotowywanych przepisów prawnych zawiera załącznik 1 do niniejszego programu.

Listę ustaw transponujących prawo Unii Europejskiej w obszarze Środowisko wraz z wykazem odpowiednich aktów prawa wspólnotowego transponowanych przez daną ustawę zawiera załącznik 2.

1.3 Koordynacja z sąsiednimi obszarami

Istnieją dwa specyficzne uwarunkowania programu ochrony środowiska, które wymagają koordynacji poziomej między programami dla sąsiednich jednostek administracyjnych:

a) problem zależności jakości pobieranej lub używanej wody powierzchniowej w danej jednostce (gminie) od zrzutu ścieków w jednostkach ulokowanych w górę biegu rzeki,

b) problem stopnia zanieczyszczenia powietrza od napływu zanieczyszczeń z sąsiednich jednostek.

W związku z tym konieczna jest koordynacja programów ochrony wód w układzie zlewniowym oraz uwzględnienie oddziaływania napływającego powietrza. Dla gminy Gidle pierwsze uwarunkowanie zabezpiecza w dużym stopniu Program Warta.

Problem zanieczyszczenia powietrza praktycznie nie ma istotnego znaczenia na całokształt ochrony środowiska gminy. Z jednej strony na terenie gminy nie istnieją emitery zanieczyszczeń powietrza, zagrażające sąsiednim obszarom samorządowym, a z drugiej strony w bliższym i dalszym sąsiedztwie gminy nie istnieją emitery, w sposób istotny, zanieczyszczające powietrze nad obszarami gminy Gidle. Niemniej stale wzrastające wymagania ochrony atmosfery sprawiają, że ten problem, pomimo aktualnie dobrej sytuacji, nie może być pominięty w polityce ekologicznej gminy. Wagę tego problemu w szerszej skali wyznacza fakt szerokiego monitoringu w skali krajowej i ponad krajowej.

Do tego celu w przyszłości będzie wykorzystany model SONOX, opracowany w Instytucie Ochrony Środowiska na zamówienie Ministerstwa Środowiska. Aktualnie został on przetestowany jedynie dla emisji dwutlenku siarki i tlenków azotu. Trwają prace nad jego rozszerzeniem na inne zanieczyszczenia (w tym metale ciężkie). Umożliwi on określenie napływu zanieczyszczeń w następujących układach: gmina - powiat w ramach jednego województwa, co by realizowano na zamówienie wojewody.

Przy opracowywaniu programu ochrony środowiska zwrócono również uwagę na konieczność integrowania działań gminnych z działaniami na wyższych szczeblach, które dotyczą planów ochrony różnorodności przyrodniczej. Jest to niezbędne w celu zachowania spójności korytarzy ekologicznych, a także przy realizacji programu NATURA 2000 oraz programu ochrony obiektów przyrodniczych, leżących na granicy obszaru obejmowanego programem i w części terenu położonego poza nim.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Gidle opracowano tak, by spełniał warunki pozyskania wsparcia finansowego po akcesji do Unii Europejskiej, tj. z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, które w dużej mierze udzielane będzie jednostkom samorządu terytorialnego na realizację inwestycji ekologicznych.

1.4 Zakres i procedury obowiązujące w stosunku do Gminnego Programu Ochrony Środowiska

Program ten, zgodnie z obowiązującym prawem winien być aktualizowany, podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata po to, aby określał aktualne cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Z wykonania gminnego Programu Ochrony Środowiska Wójt gminy winien sporządzać co 2 lata raporty, które będą przedstawiane radzie gminy. Program gminny powinien, co najmniej, mieścić się w zakresie zadań własnych i zadań zleconych (koordynowanych)

Wydaje się, że celowe jest wyjście z problematyką Programu, poza zadania ustawowe i zlecone, tak aby obejmował on całość problematyki ekologicznej gminy.

1.5 Koordynacja prawno – programowa

1.5.1 Baza prawno - programowa opracowania

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gidle jest skoordynowany z opracowaniami nadrzędnymi takimi jak:

- 1) Strategią zrównoważonego rozwoju Polski do roku 2025, grudzień 1999r
- 2) II Polityce ekologicznej państwa, czerwca 2000 r.
- 3) Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa;
- 4) Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.;
- 5) Strategia rozwoju energetyki odnawialnej;
- 6) Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski;
- 7) Polityka leśna państwa;
- 8) Narodowy program przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej,
- 9) Wojewódzki program ochrony Środowiska dla województwa Łódzkiego, lipiec 2003r
- 10) Program Ochrony Środowiska Powiatu Radomszczańskiego, październik 2003r
- 11) Strategią Rozwoju Gminy Gidle opracowanej w roku 2000

Na poziomie samorządu gminnego główne działania w zakresie ochrony środowiska sprowadzają się do realizacji programów wyższych szczebli (powiatowego, wojewódzkiego i narodowego). Z tego powodu w powyższym programie, jako istotny jego element, przedstawiono w formie załączników najważniejsze dokumenty, lub znaczące dla sprawy ich wyciągi oraz adresy pozostałych istotnych dla sprawy dokumentów.

W Programie jako załącznik zamieszczono następujące dokumenty i opracowania:

- 1) Polskie akty prawne dotyczące ochrony środowiska,
- 2) Wykaz aktów prawnych UE dotyczących ochrony środowiska,
- 3) Wytyczne wspólnoty dotyczące pomocy publicznej w dziedzinie ochrony środowiska,
- 4) Dodatkowe informacje wymagane przy zgłaszaniu pomocy publicznej przeznaczonej na ochronę środowiska

- 5) Program EKSPERT
- 6) Podstawy merytoryczne.

Zebranie powyższych materiałów w jednym tomie, z jednej strony będzie pomocne w realizacji powyższego Programu a z drugiej strony stanowić będzie pomoc w edukacji ekologicznej społeczeństwa gminy.

1.5.2 Wypisy z najistotniejszych dokumentów programowych związanych z powyższym opracowaniem

Jako materiał wprowadzający do powyższego programu, poniżej przedstawiono wypisy z istotnych dokumentów programowych:

1.5.2.1 Narodowy Plan Rozwoju 2004 - 2006

Dokumentem strategicznym, uwzględniającym problematykę rozwoju wsi i rolnictwa jest Narodowy Plan Rozwoju 2004 - 2006, który określa najważniejsze cele i priorytety rozwoju gospodarczego Polski po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Proponowana w nim strategia uwzględniać ma horyzont nie tylko kilku najbliższych lat po przystąpieniu do Unii, ale ma odnosić się także do wyzwań, które będą aktualne także w następnym okresie planowania, co najmniej do roku 2013 r.

Cel strategiczny sformułowany jest następująco:

Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia i poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.

1.5.2.2 II Polityka ekologiczna państwa

(przyjęta przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 r.)

Założenia zrównoważonego rozwoju kraju zostały sformułowane w II Polityce ekologicznej państwa, której głównym celem jest tworzenie warunków do realizacji strategii zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego. W dokumencie tym stwierdzono, że priorytet będzie miało zastosowanie dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskiem, które pozwolą kojarzyć efekt gospodarczy z ekologicznym. Uznano także, że ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej jest istotna dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego państwa. Za najważniejsze cele działań w tym zakresie uznano:

- zapewnienie racjonalnego wykorzystania występujących w Polsce zasobów gleb,
- poprawę stanu środowiska, w tym usunięcie lub ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- zachowanie, odtwarzanie i wzbogacanie zasobów przyrody,
- osiągnięcie powszechnej akceptacji dla zachowania całości spuścizny przyrodniczej i kulturowej) Polski.

W II polityce ekologicznej państwa określone zostały także główne kierunki działań, które dotyczą między innymi:

- stosowanie tzw. dobrych praktyk rolniczych, zapewniających lepsze wykorzystanie potencjału biologicznego gleb przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnego oddziaływania na środowisko nawozów i środków ochrony roślin;

- działania na rzecz utrzymania urozmaiconego krajobrazu rolniczego;
- stałe powiększanie zasobów leśnych i ich udziału w globalnym obiegu węgla w przyrodzie;
- prawne i finansowe wspieranie systemów rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego;
- zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarowania na terenach przyrodniczo cennych jako narzędzia ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów biologicznych;
- ograniczenie skali oraz intensywności naturalnej i antropogenicznej erozji gleb.

1.5.2.3 Krajowy Program Zwiększania Lesistości

(przyjęty przez Radę Ministrów w 1995 r.)

Krajowy Program Zwiększania Lesistości (KPZL) określa zadania mające na celu powiększenie lesistości kraju z 28% do 30% do 2020 roku. Nie jest to jedynie program nastawiony na ilościowy transfer gruntów z rolnictwa do leśnictwa, ale zawiera kompleksowy plan działań mający na celu racjonalizację struktury użytkowania przestrzeni przyrodniczej kraju. Nowe zalesienia są elementem realizacji wielofunkcyjnego i zrównoważonego modelu rozwoju kraju, który zakłada:

- zalesienie dużej powierzchni gruntów wyłączonych z produkcji rolnej i zwiększenie produkcji drewna,
- poprawę bilansu węglowego poprzez wiązanie dwutlenku węgla (składnik gazów szklarniowych przyczyniających się do globalnych zmian klimatu),
- zwiększenie retencyjnych zdolności krajobrazu i zmniejszenie deficytu wody dla rolnictwa,
- wprowadzanie zalesień umożliwiających powiększenie powierzchni i regulację kształtu istniejących dużych kompleksów leśnych,
- wzmocnienie istniejących i tworzenie nowych korytarzy ekologicznych z zachowaniem właściwej dla nich struktury krajobrazowej;
- zmniejszenie fragmentaryzacji średnich kompleksów leśnych,
- stworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowego źródła dochodu dla gospodarstw rolnych.

Krajowy Program Zwiększania Lesistości przewiduje zalesienie docelowo 1,5 mln ha gruntów rolnych do 2050 roku, przy czym w pierwszym etapie 700 tys. ha. Oznacza to zwiększenie lesistości kraju odpowiednio do około 30% i 33%. Program uwzględnia zalesianie zarówno gruntów państwowych jak i prywatnych. Krajowy program jest aktualizowany i zmierza w kierunku rewizji celów i założeń odpowiednio do nowych możliwości wynikających z integracji Polski z Unią Europejską.

1.5.2.4. Krajowa Strategia Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej

Krajowa Strategia Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej została przyjęta przez radę Ministrów 25 lutego 2003 roku. Opracowanie tego dokumentu wynika z postanowienia art. 6 Konwencji o różnorodności biologicznej, w myśl których: Polska opracuje krajową strategię oraz plany i programy dotyczące ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego użytkowania jej elementów oraz włączy, w miarę możliwości i w razie potrzeby, ochronę różnorodności biologicznej i zrównoważone użytkowanie jej elementów do resortowych i międzyresortowych planów, programów

i strategii.”

Zobowiązanie to zostało potwierdzone w II polityce ekologicznej państwa, przyjętej przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 r. W dokumencie tym stwierdzono, że ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej jest istotna dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego państwa, a zatem do zadań władz państwowych należy tworzenie warunków sprzyjających ochronie różnorodności biologicznej. Za najważniejsze cele działań w tym zakresie uznano: „poprawę stanu środowiska - usunięcie lub ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej; zachowanie, odtworzenie i wzbogacanie zasobów przyrody; osiągnięcie powszechnej akceptacji dla zachowania całości spuścizny przyrodniczej i kulturowej Polski.”

Celem nadrzędnym „Strategii...” jest zachowanie całego rodzimego bogactwa przyrodniczego oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jego organizacji (wewnątrz-gatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego).

Osiągnięcie celu nadrzędnego wymaga realizacji czterech zasadniczych celów strategicznych, do których należą:

- 1) Rozpoznawanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń;
- 2) Usuwanie lub ograniczanie aktualnych i potencjalnych zagrożeń różnorodności biologicznej;
- 3) Zachowanie i/lub wzbogacanie istniejących oraz odtwarzanie ginących elementów różnorodności biologicznej;
- 4) Integracja działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej z działaniami ważnych dla tej ochrony sektorów gospodarki oraz administracji publicznej i społeczeństwa (w tym organizacji pozarządowych).

Cele strategiczne odnoszą się do poszczególnych działów Gospodarki Narodowej (Środowisko, Gospodarka Wodna, Rolnictwo”, Turystyka, Nauka, Transport, inne)

Dla gminy Gidle najistotniejszym sektorem nadal jest rolnictwo i w związku z tym cytuje się cele odnoszące się do rolnictwa.

W odniesieniu do rolnictwa sformułowano cele, do których należą m.in.:

- 1) Opracowanie krajowej strategii ochrony rolniczej różnorodności biologicznej (agro-bio-różnorodności).
- 2) Opracowanie i wydanie odpowiednich aktów prawnych, dających podstawę do ochrony ex situ zasobów genowych roślin użytkowych oraz uznających zasoby te, za dziedzictwo narodowe.
- 3) Wypracowanie i wdrożenie mechanizmów integracyjnych, umożliwiających instytucjonalne powiązanie działań różnych resortów, organizacji i instytucji na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania rodzimych ras i odmian zwierząt gospodarskich i ryb.
- 4) Opracowanie i wdrożenie programów ochrony zagrożonych odmian roślin użytkowanych w rolnictwie.
- 5) Powołanie, na podstawie porozumienia resortów (rolnictwa, środowiska, edukacji, zdrowia), instytucji Narodowego Banku Zasobów Genowych Roślin.
- 6) Opracowanie programu zwiększania różnorodności upraw rolniczych i tworzenia rynku dla pochodzących z nich produktów lokalnych. Wspomaganie wytwarzania i wprowadzania na rynek produktów markowych pochodzących od chronionych populacji zwierząt gospodarskich i ryb.
- 7) Opracowanie kodeksu dobrej praktyki rolniczej dla ochrony różnorodności biologicznej.
- 8) Przygotowanie systemu doradztwa i programów szkoleń rolników w zakresie dobrych praktyk rolniczych i ochrony różnorodności biologicznej.
- 9) Opracowanie krajowego programu zagospodarowania i ochrony obszarów

- o niekorzystnych warunkach gospodarowania.
- 10) Przeprowadzenie oceny wpływu odłogowania terenów rolnych oraz zaniechania użytkowania użytków zielonych na różnorodność biologiczną oraz przygotowanie programów gospodarowania tymi obszarami.
  - 11) Wdrożenie programu stymulowania wprowadzania zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych.
  - 12) Intensyfikacja działań prowadzących do ograniczenia zanieczyszczeń wód substancjami pochodzenia rolniczego, w tym także ściekami gospodarczymi i bytowymi.
  - 13) Opracowanie i wdrożenie systemu zachęt i rekompensat z tytułu utrzymywania i/lub wprowadzania zadrzewień i zakrzaczeń wzdłuż cieków wodnych.
  - 14) Intensyfikacja działań prowadzących do ograniczenia erozji.

1.6 Zasady polityki ekologicznej w gminie Gidle

Przedstawione powyżej dokumenty, jak również inne obowiązujące dokumenty i akty prawne z zakresu ochrony środowiska i polityki ekologicznej państwa posłużyły wyznaczeniu zakresu polityki ochrony środowiska gminy Gidle.

Zasady te można sformułować w następujący sposób:

Zasada zrównoważonego rozwoju jako nadrzędna, która zbudowana jest na szeregu zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Ÿ **Zasadzie prewencji**, oznaczającą w szczególności:

- ✓ zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- ✓ maksymalizowanie recyklingu, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- ✓ zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
- ✓ wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosięciowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care itp.

Ÿ **Zasadzie zanieczyszczający płaci**, odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko, a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Ÿ **Zasadzie integracji** polityki ekologicznej z polityką rozwoju i funkcjonowania gminy.

Ÿ **Zasadzie skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej** odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska, a następnie do oceny osiągniętych wyników oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

2. Charakterystyka Gminy Gidle

2.1 Ogólna charakterystyka gminy Gidle

Gmina Gidle położona jest na północny wschód od Częstochowy, między 19o24'E, a 19o48'N, a 50o57'N, na południowym obrzeżu województwa łódzkiego. Rozciągłość równoleżnikowa gminy wynosi około 12 km, a południkowa około 9 km. Pod względem administracyjnym od 1999 roku jest jedną z 177 gmin należących do województwa łódzkiego i jedną z 14-tu w powiecie radomszczańskim. Jej południowa granica jest jednocześnie granicą województwa łódzkiego i powiatu radomszczańskiego.

Od południa graniczy z gminą Kłomnice i Dąbrowa Zielona, od zachodu z gminą Kruszyna, od wschodu z gminą Żytno, zaś od północy z gminą Radomsko i Kobbiele Wielkie. W sąsiedztwie gminy znajdują się dwa duże ośrodki miejskie:

- Radomsko – 12 km.,
- Częstochowa – 30 km.

Gmina liczy obecnie 21 sołectw i 30 miejscowości: Borowa, Ciężkowice, Chrostowa, Gidle, Gowarzędw, Górką, Graby, Kajetanowie, Kotfin, Ludwików, Michałopol, Piaski, Pławno, Ruda, Stanisławice, Stęszów, Włynice, Wojnowice, Wygoda, Zabrodzie, Zagórze.

Gmina Gidle zajmuje powierzchnię 116 km², co stanowi 0,64% powierzchni województwa łódzkiego i zamieszkuje ją 6835 mieszkańców (wg. danych z USC w Gidlach na koniec 2003r.).

Obecnie gmina ma charakter rolniczy i w niewielkim stopniu usług - przemysłowy. Duże nasycenie zabytkami, dobry stan środowiska, bliskość Warty oraz kompleksy leśne stwarzają nowe możliwości rozwoju agroturystycznego.

2.2 Historia

Pierwsze wzmianki o miejscowości Gidle pojawiły się w dokumentach z XIII i XIV wieku. Dokumenty te są najwcześniejszymi pisanymi źródłami dotyczącymi osadnictwa na tym terenie. Wiadomo jednak, że jeśli pojawia się wzmianka o danej miejscowości mamy do czynienia z ukształtowaną już jednostką osadniczą.

Na podstawie badań archeologicznych określono, iż początki osadnictwa na ziemi Radomszczańskiej - dotyczące obecnie obszarów gminy Gidle- istniały już w epoce żelaza, czyli od. 650 r.p.n.e.

Nazwa Gidle jest nazwą rodową, wtórnie przekształconą. Początkowo nosiła nazwę Gidzielice (1394r.), zaś z 1394 roku – Gidle, potem już pojawia się nazwa Gidle.

Są dokumenty, z których wynika, że Gidle mogą być starsze od Biskupina. Nie można jednak tego przyjąć za pewnik, gdyż badania archeologiczne nie potwierdziły tych przypuszczeń.

Drugą starą miejscowością na terenie gminy jest Pławno - dawniej posiadało prawa miejskie.

Istnieją różne zdania odnośnie prawdziwego wieku tej miejscowości. Wg. Pierwszego z przekazów już w 1262 roku król Bolesław Wstydlivy prawomocnym aktem nadał miejscowość Pławno klasztorowi Cystersów w Zawichoście. Wg. innego miasto Pławno zostało założone w 1544 roku przez Stanisława Przyrembskiego podkomorzego Ziemi Sieradzkiej, co wcale nie wyklucza, że Pławno istniało wcześniej jako osada wiejska lub miejska i przejściowo podupadło.

2.3 Zasoby kulturowe

Gmina Gidle to obszar o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi, z dominacją budownictwa murowanego. Na szczególną uwagę zasługują zespoły architektoniczne

o wysokich walorach artystycznych:

- klasztor OO. Dominikanów,
- kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Bolesnej (kościół pokartuzki)
- drewniany kościółek p.w. Marii Magdaleny

Wieś Gidle budową przypomina miasteczko, choć nigdy nie posiadała praw miejskich. Jest to wielodrożnica z małym rynkiem przed klasztorem. Przy drodze znajduje się dwór – obecnie urząd Gminy- z niewielkim parkiem.

Pławno posiada wykształcony rynek i ulice wybiegające w narożniki. Jest tu zespół dworski z pałacem i parkiem - obecnie Oddział Chorób Płuc i Oddział Zakaźny Szpitala Powiatowego w Radomsku.

Na terenie gminy w miejscowościach: Gidle, Piaski i Pławno występują stanowiska archeologiczne.

2.4 Społeczno - gospodarcze ułożenie Programu Ochrony Środowiska dla gminy Gidle.

Generalnie kierunki rozwoju społeczeństwa w XXI wieku, a w szczególności na terenach należących do Wspólnot Europejskich opierają się na tzw. rozwoju zrównoważonym. Na „Szczyt Ziemi” w Rio de Janeiro w roku 1992 przyjęto dokument pod nazwą Agenda 21, który stanowi program działań na rzecz rozwoju zrównoważonego.

Zgodnie z art.5 Konstytucji, który stanowi, że „Rzeczypospolita Polska” zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”, rozwój ten jest dla Polski zasadą konstytucyjną

W art. 15 Konstytucji jest zapisane: „rozwój społeczno - gospodarczy, w którym w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli-zarówno współczesnego jak i przyszłych pokoleń, następuje proces integrowania działań: politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Generalnie można powiedzieć, że zasada zrównoważonego rozwoju sprowadza się do takiej polityki gospodarczej i społecznej, która w sposób optymalny, zabezpieczając stan środowiska, pozwala na rozwój gospodarczy, korzystny dla ogółu obywateli.

W takiej perspektywie należy rozpatrywać wszystkie działania proponowane w „Gminnym Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Gidle”.

Obserwacja krajów o wyższym poziomie rozwoju niż Polska jednoznacznie wskazuje, że główny przyrost miejsc pracy wiąże się z takimi obszarami gospodarczymi jak:

- usługi,
- gospodarka odpadami,
- działania proekologiczne
- turystyka.

Nie chodzi tylko o spełnienie warunków zabezpieczających wymaganą jakość środowiska, ale równocześnie stworzenie w oparciu o działania z tym związane nowych miejsc pracy.

Ten ostatni czynnik nabierze większej wartości po przystąpieniu Polski do UE i uzyskaniu możliwości pozyskiwania z budżetu unijnego środków finansowych na ten cel.

2.5 Środowisko przyrodniczo-kulturowe

2.5.1 Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Do najistotniejszych uwarunkowań przyrodniczych gminy należą:

- położenie na terenie Niecki Włoszczowskiej wchodzącej w skład makroregionu zwanego Wyżyną Przedborską
- warunki geograficzne (klimat i rzeźba terenu) sprzyjające rozwojowi rolnictwa, choć bogata sieć wodna (lokalne podmokłości i okresowe zalewania gruntów) są czynnikami hamującymi ten rozwój;
- występowanie kompleksów leśnych zajmujących znaczne obszary w południowej i wschodniej części gminy;
- występowanie wielu elementów geograficznych, wśród których dominujący charakter mają rośliny szeroko rozpowszechnione w północnej i środkowej Europie;
- położenie całego obszaru gminy w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 408.
- Ze względu na szczególne znaczenie gospodarcze, a jednocześnie zagrożenie degradacją w granicach GZWP wydzielono strefę ONO znajdującą się w północno-wschodniej części oraz strefę OWO zajmującą centralną i wschodnią część gminy. Na terenach tych powinny obowiązywać zasady gospodarowania ekologicznego. Dotyczy to zwłaszcza wydzielonych Obszarów Wysokiej Ochrony (OWO) oraz Obszarów Najwyższej Ochrony (ONO).
- obszar gminy już wg. planu województwa częstochowskiego proponowany był jako teren preferowany do rozwoju rekreacji o znaczeniu regionalnym.

§ pomniki przyrody

Na terenie gminy Gidle za pomniki przyrody uznano następujące drzewa: (Rozporządzenie wojewody częstochowskiego z dnia 20.12.1994 roku w sprawie uznania za pomniki przyrody)

1.	1 szt. - klon pospolity - <i>Acer platanoides</i>	na terenie Pławna
2.	1 szt. - lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	na terenie Pławna
3.	1 szt. - jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	na terenie Pławna
4.	1 szt. - buk pospolity - <i>Fagus sylvatica</i>	na terenie Pławna
5.	2 szt. - robinia akacjowa - <i>Robinia pseudoacacia</i>	na terenie Pławna
6.	1 szt. - cis pospolity - <i>Taxus baccata</i>	na terenie Pławna
7.	2 szt. - wiąz szypułkowy - <i>Ulmus laevis</i>	na terenie Gidel
8.	1 szt. - klon jawor - <i>Acer pseudoplatanus</i>	na terenie Gidel
9.	1 szt. - cis pospolity - <i>Taxus baccata</i>	na terenie Niesulowa

Drzewa te objęte są szczególną ochroną, wszelkie prace związane z ich pielęgnacją podlegają uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w Łodzi.

§ parki podworskie

Park podworski w Ciężkowicach wpisany jest do rejestru zabytków, zaś parki w Pławnie, Włynicach i Wojnowicach do ewidencji konserwatorskiej. Obiekty wpisane do rejestru zabytków, chronione są na podstawie Ustawy z dnia 15.02.1962 r o ochronie dóbr kultury i muzeach, art. 5, p. 1 (Dz.U. Nr 10, póź. 48 z 1962 r.) oraz na podstawie ustawy o ochronie przyrody jako starodrzewia i parki wiejskie. Dodatkowo przy Urzędzie Gminy

w Gidlach znajduje się historyczny zespół komponowanej zieleni, który winien zostać zamieszczony w ewidencji konserwatorskiej jako założenie podworskie.

2.5.2 Klimat

Obszar północny gminy Gidle zaliczany jest do regionu klimatycznego Łódzko – Wieluńskiego natomiast część południowa do regionu klimatycznego Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.

Charakterystyka klimatu:

- ✓ średnia roczna temp. 7,7 st. C
- ✓ średnia temp. dla stycznia - 3 st. C
- ✓ średnia temp. dla lipca 18,2 st. C
- ✓ średnia roczna suma opadów atmosfer. 585 mm
- ✓ pokrywa śnieżna utrzymuje się przez ok. 54 dni w roku
- ✓ okres wegetacyjny trwa ok. 210 dni

Pod względem klimatycznym obszar jest zróżnicowany zależnie od rzeźby terenu zalesienia, układu dolin i zabudowy. Szczególnie korzystne warunki występują w obrębie kompleksów leśnych. Najmniej korzystne w dolinach cieków wodnych. Panują tu złe warunki wilgotnościowe oraz częste inwersje termiczne, złe przewietrzanie i zaleganie mgieł. Pozostałe tereny posiadają korzystne warunki bioklimatyczne, szczególnie odnosi się to do ekspozycji południowej, tereny te są najbardziej preferowane pod lokalizację budownictwa mieszkaniowego i uprawę roślin.

Brak koncentracji przemysłu na terenie Gminy Gidle i typowo rolniczy charakter gminy sprawiają, że nie jest ona narażona na jego negatywne oddziaływanie. Nie powoduje to również w tak dużym stopniu niekorzystnych zmian atmosferycznych m.in. brak zakładów emitujących zanieczyszczenia gazowe i pyłowe, które w drastycznym stopniu wpływałyby na klimat obszaru.

2.5.3 Flora i fauna

Lasy Gminy Gidle zachowały tylko część swojej naturalności, pomimo tego występują tu różnego rodzaju zbiorowiska roślinne, dziesiątki gatunków ssaków i ptaków, dziesiątki gatunków roślin wyższych, setki gatunków owadów i niezliczona ilość grzybów oraz roślin i zwierząt niższych. Przeważa tu krajobraz równinny wyróżniający się różnorodnością i bogactwem przyrody.

Zasadniczy zrąb flory tego obszaru tworzą gatunki wielu elementów geograficznych, wśród których dominujący charakter mają rośliny szeroko rozpowszechnione w północnej i środkowej Europie. Wiele jest tu gatunków o charakterze eurosyberyjskim min. borówka czarna, siódmaczek leśny oraz inne gatunki runa leśnego lasów sosnowych i mieszanych.

Kompleksy leśne zajmują znaczne obszary w południowej i wschodniej części gminy. Największy udział w strukturze siedliskowej lasów mają siedliska ubogie: (bór mieszany, świeży, wilgotny, bagienny). W drzewostanach dominującym gatunkiem jest sosna z domieszką dębu, brzozy, świerka, osiki i olszy.

Charakterystycznym i ważnym elementem szaty roślinnej tego obszaru są również zbiorowiska nieleśne. Występują tu zbiorowiska wodne, bagiennie, łąkowe i torfowe z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin (m.in.: rosiczka okrągłolistna, rosiczka długolistna, modrzewnica zwyczajna, żurawina błotna). Na wilgotnych łąkach, bagnach i torfowiskach spotyka się wiele roślin północnych m.in. skrzyp błotny, turzyce bagienną, różne gatunki mchów, gwiazdnicę długolistną i bagno zwyczajne). Najliczniej jednak reprezentowane są gatunki mające swoje centrum występowania w Europie Środkowej, wśród

nich dąb szypułkowy, lipa szerokolistna i klon zwyczajny, a z roślin zielnych: turzycza palczasta, zawilec gajowy i szczyr trwały.

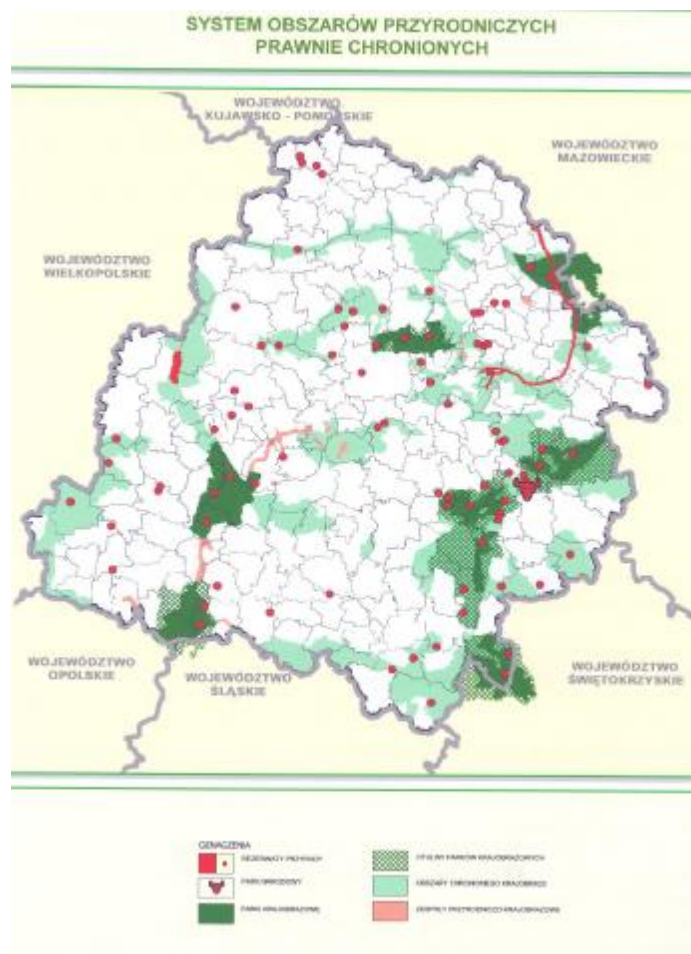
Na obszarach gminy Gidle, głównie w terenie lesistym występuje większość zwierząt obecnych w tych warunkach klimatyczno - geograficznych Polski. Spotkać tu można łosie, jelenie, sarny, dziki i zające. W zbiorowiskach leśnych występuje również wiele gatunków płazów, takich jak: żaba trawna, żaba moczarowa, ropucha szara, w olsach i łągach - rzekotka. Z gadów notowane są tutaj: jaszczurka zwinka, która zasiedla suche i nasłonecznione brzegi lasów. Z węży najpospolitszym jest zaskroniec i żmija zygzakowata.

Fauna ptaków leśnych jest zdecydowanie najbogatsza w gatunki. Do ustępujących gatunków zaliczyć trzeba tutaj dzięcioła zielonosiwego, a z bardziej rozpowszechnionych wymienić tu można turkawkę, słonkę i kobuza. Dominującymi gatunkami są drobne ptaki z rzędu wróblowatych.

Fauna ssaków związanych ze zbiorowiskami leśnymi jest bardzo zróżnicowana. Występują tu duże parzystokopytne, nietoperze, gryzonie, a także małe i średnie drapieżne. Z rzędu owadożernych występują: jeż wschodni, kret, ryjówki. Z gryzoni występują nornica ruda, mysz leśna i mysz zarostowa oraz wiewiórka ruda. Bogactwo fauny krajobrazu rolniczego zależy przede wszystkim od stopnia jego mozaikowości oraz intensywności prowadzonej tam gospodarki. Spotkać też tu można okazałe muchówki, np. bąka bydlęcego i łowika szerszeniaka, który swoim wyglądem przypomina szerszenia i często poluje na osy. Z motyli warto wymienić pazia królowej. Na łąkach z okazałymi owadami występuje turkuć podjadek. Dla ciepłych łąk ziołoroślowych charakterystycznym gatunkiem, i w ostatnich latach coraz częściej spotykanym, jest chroniony pająk tygrzyk paskowany, a z innych pajaków - krzyżak łąkowy. Na obszarach rolniczych spotykamy ptaki pochodzące z różnych biotów roślinności. Przykładem mogą być: pustułka, sierpówka, kawka, kos i szpak, ogatka i modraszka bogatka, zaganiacz, piecuszek, zięba, dzwonec, a także kruk, puszczyk, myszołów, krogulec, kobuz.

Głównymi akwenami wodnymi gminy są rzeki, małe zbiorniki i utworzone stawy rybne. W dorzeczach dopływów Warty oraz nad rowami i strumieniami stwierdzono występowanie około 40 gatunków ryb, w tym niektórych bardzo cennych dla wędkarzy. Są to: sandacz, szczupak, kleń, boleń, brzana, okoń, płoć, leszcz, a także pstrąg potokowy kielb, sliz, ciernik. Najliczniejszą rybą na całej długości rzeki jest płoć oraz okoń.

W Warcie, która toczy wody bardziej zanieczyszczone, spotyka się podobną liczbę gatunków. Występują również: żaba jeziorkowa, żaba śmieszka i forma hybrydowa obu gatunków żaba wodna.

Rysunek 1. Obszary przyrodnicze chronione prawem.

2.5.4 Gleby

Na terenie gminy przeważają gleby bielcowe utworzone z różnych piasków, glin i utworów pyłowych. Stanowią one jakby tło, na którym rozmieszczone są inne typy i rodzaje gleb. Charakteryzują się niskim procentowym udziałem próchnicy w poziomie orno-próchnicznym. Wykazują niekorzystne właściwości rolnicze. Są zbyt przepuszczalne i ubogie w składniki pokarmowe. Gleby te wykazują odczyn kwaśny, a ich wartość rolnicza zależy od stosunków wodno powietrznych. Gleby bielcowe występują na znacznym obszarze gminy i zaliczane są do V oraz VI klasy bonitacyjnej. Drugim typem gleb występujących na terenie gminy są gleby brunatne o odczynie obojętnym i słabo-kwaśnym. Charakteryzują się dobrymi właściwościami chemicznymi i fizycznymi. Zaliczane są do III i IV klasy bonitacyjnej. Występują wyspowo od zachodu gminy (od strony Częstochowy) przeważają gleby cięższe zwane rędzinami, natomiast od strony wschodniej mamy do czynienia z glebami bielcowymi lekkimi.

Łąki są położone w pradolinie Warty i Wiercicy na glebach przeważnie mineralnych, choć ich część jest położona na glebach płytkich torfowych i murszowych. Rzeki są nieuregulowane, stąd w okresie roztopów i większych opadów letnich są zalewane użytki zielone. Łąki są

zmeliorowane w latach 50-tych, stąd dziś trzeba dokonać remelioracji tych użytków.

Tabela 1 Udział poszczególnych klas gruntów ornych i użytków zielonych (według klas bonitacyjnych)

Lp.	Grunty orne		
	Klasa bonit.	ha	%
1	I	0	0,0
2	II	0	0,0
3	IIIa	61	1,2
4	III	22	0,44
4	IIIb	166	3,31
5	IVa	309	6,3
6	IVb	354	7,11
7	V	2770	55,7
8	VI	1249	25,0
9	VIz	47	0,94
RAZEM :		4978	100

Podsumowując należy stwierdzić, że gleby terenu gminy Gidle należą do gleb słabych . Gleby urodzajne stanowią niewielki procent.

Gleby klas III i IV występują wyspowo w południowej części gminy oraz w dolinie rzeki Warty i Wiercicy (Pławno, Żłota Góra, Wojnowice). Gleby klasy V i VI stanowią 69% powierzchni ogólnej użytków rolnych, a ich kompleksy są najliczniejsze w północnej części gminy (Wygoda, Chrostowa, Stęszów) oraz fragmentarycznie w części południowej. Gmina posiada 51,8 wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wartości w skali IUNG przy wartości wskaźnika dla Polski 66,6pkt.

Tabela 2. Ocena gleby w punktach

Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik jakości syntetyczny	
Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone
34,4	33,0	33,6	31,7	35,6	32,4

Tabela 3. Wskaźnik bonitacji przestrzeni produkcyjnej dla gminy Gidle

Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
Jakość i przydatność rolnicza gleb	Agroklimat	Rzeźba terenu	Warunki wodne	
34,3	11,6	4,3	1,6	51,8

2.6 Infrastruktura techniczna

2.6.1 Zaopatrzenie w wodę

Gmina Gidle posiada słabo rozwiniętą sieć wodociągową zaopatrującą w wodę poszczególne sołectwa. Najwcześniej wodociąg wybudowano w miejscowości Stęszów oraz Ruda z własnymi ujęciami wody. Następnie wykonano wodociąg w Gidlach, Pławnie, Zagórze i Niesulowie. W roku bieżącym zakończono budowę sieci wodociągowej w miejscowości Piaski oraz Kajetanowie. W tych dwóch miejscowościach wykorzystano ujęcie wodne z sąsiadującej z Gidlami gminy Kłomnice (ujęcie w miejscowości Garnek). Biorąc pod uwagę w/w miejscowości należy uznać, iż do chwili obecnej wykonano na terenie gminy ~ 37km, co stanowi 35% stopnia zwodociągowania gminy. W 2004r rozpoczęto prace projektowe przy budowie wodociągu w miejscowościach: Stanisławice, Górka, Wojnowice, Ciężkowice i Młynek. Budowa będzie realizowana w roku 2005. Następnie planowana sieć wodociągowa jest 2006r w miejscowościach: Skrzypiec, Borowa, Gowarzów, Borki Kotfin, Włynice, Ludwików i Górki. Docelowo do roku 2008 sieć wodociągowa powinna objąć teren całej gminy.

Infrastruktura techniczna dotycząca ujęć wodnych na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej przedstawia się następująco:

ujęcie wody w Stęszowie – dwie studnie Nr 1 o gł. H=50 m wydajności ekspl. $Q=25,7\text{m}^3/\text{h}$,
Nr 2 o gł. H=50 m wydajności ekspl. $Q= 25,1\text{ m}^3/\text{h}$

ujęcie wody w Gidlach- 2 studnie Nr 1 o gł. H=50m i wydajności $Q= 55,82\text{m}^3/\text{h}$

Nr 2 o gł. H=50m i wydajności $Q=52,45\text{m}^3/\text{h}$

studnia głębinowa we Włynicach (baza byłej RSP) gł. H= 28m i wydajność $Q=16\text{m}^3/\text{h}$

studnia głębinowa w Rudzie o gł. H= 58m i wydajności $Q=11,4\text{m}^3/\text{h}$

studnia głębinowa w Ludwikowie gł.H=44m i wydajności $Q= 36\text{m}^3/\text{h}$.

2.6.2 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Sieć kanalizacyjną rozpoczęto budować w gminie w roku 1999 na terenie dwóch miejscowości tj. Gidle i Pławno. Do roku 2003 wybudowano łącznie 12,60 km, a w roku bieżącym (2004) planowany jest V końcowy etap o długości 2,6 km wraz z kanalizacją deszczową w Gidlach przy ul. Kartuzkiej. Łączna długość sieci kanalizacyjnej wyniesie na koniec 2004r 15,2 km , co będzie stanowiło ok.12% stopnia skanalizowania gminy.

Sieć kanalizacyjna jest obsługiwana przez oczyszczalnię ścieków w Gidlach. Docelowo do 2015r sieć kanalizacyjna ma obejmować teren prawie całej gminy z nowo wybudowaną oczyszczalnią ścieków w miejscowości Ciężkowice. Tam, gdzie nie będzie to ekonomicznie uzasadnione należy wybudować przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Do czasu wybudowania sieci kanalizacyjnej ścieki płynne sanitarne gromadzone w zbiornikach bezodpływowych-szambach będą dowożone do funkcjonującej oczyszczalni w Gidlach.

2.6.3 Instalacje gazowe

Gmina nie posiada sieci gazu przewodowego, zapotrzebowanie w gaz zaspokajane jest z butli lub zbiorników napełnianych w odpowiednich punktach. Dystrybucja gazu propan - butan prowadzona jest przez prywatnych pośredników.

2.6.4 Infrastruktura transportowa

Układ sieci drogowej na terenie gminy tworzą: droga krajowa, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i gminne oraz drogi niepubliczne. Drogi powiatowe w części nie spełniają wymaganych warunków technicznych m.in. co do szerokości pasów drogowych w liniach rozgraniczających, stanu technicznego nawierzchni, szerokości poboczy i odwodnień.

Drogi gminne wymagają modernizacji, część z nich wymaga położenia nawierzchni bitumicznej.

Ogółem mamy około 66,7 km dróg gminnych, w tym utwardzonych jest 57,6 km.

2.6.5 Energetyka

Gmina Gidle jest zasilana z sieci elektroenergetycznej, której właścicielem jest Zakład Energetyczny w Częstochowie (czyni się starania przejścia pod zarząd Zakładu Energetycznego w Łodzi). Zasilanie odbywa się ze stacji transformatorowo-rozdziałowej w Gidlach 110/15 kV i zasilane z nich linie napowietrzne średniego napięcia 15 kV napowietrzne i niskiego napięcia zabezpieczają obecne zapotrzebowanie na energię elektryczną. Sieć niskiego napięcia wymaga modernizacji i przebudowy (skablowania). Przez teren gminy Gidle przebiega linia elektroenergetyczna napowietrzna wysokiego napięcia 110 kV Kłomnice - Gidle i przewiduje się realizację linii 110 kV Gidle-Żytno.

2.6.6 Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Gidle znajduje się składowisko odpadów komunalnych w Pławnie (Złota Góra), którego właścicielem jest Urząd Gminy w Gidlach. (dokładnie zostało to opisane w Gminnym Planie Gospodarki Odpadami).

Na terenie Gminy funkcjonują dwa systemy zbierania odpadów:

• system mieszany, gdzie źródłami wytwarzania odpadów są gospodarstwa domowe oraz obiekty infrastruktury takie jak handel, usługi, szkolnictwo itp.

• system selektywnego zbierania odpadów, który został przez gminę wprowadzony od czerwca 1999 roku. Odpady segregowane są na szkło i plastik w specjalnie przygotowanych, podpisanych pojemnikach, które umieszczone są w każdym sołectwie w wyznaczonym miejscu. Zebrane z segregacji odpady zabierane są przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Radomsku i oddawane do recyklingu.

Na terenie gminy wywozem odpadów komunalnych zajmują się następujące podmioty gospodarcze:

• Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Radomsku

• Firma „PROFESSIONAL” S.C. W. Strach i E. Strach- Rąbień

• Rethmann Recycling Sp.z o.o. O/ Radomsko

Rysunek.2. Składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych na terenie powiatu radomszczańskiego

2.6.7 Zaopatrzenie w paliwa płynne i stałe

Na terenie gminy istnieje zaopatrzenie indywidualne w paliwa takie jak: gaz bezprzewodowy i olej opałowy.

Na terenie gminy znajdują się dwie stacje benzynowe w Pławnie i Borowie, oraz działają następujące punkty zaopatrzenia w paliwa stałe:

- Borowa – Roman Muszkiet
- Pławno – PROHURT
- Gidle – Henryk Gawron.

2.7 Szczegółowy opis statystyczny gminy Gidle¹

Szczegółowy opis statystyczny gminy Gidle zawarty jest w publikacji Urzędu Statystycznego w Łodzi pt. Podstawowe informacje ze spisu Powszechnego – gmina wiejska Gidle.

Tabela nr.4. Ludność według płci i ekonomicznych grup wiekowych w gm. Gidle

		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1	Ogół	6835	3406	3386
2	w wieku przedprodukcyjnym 0-17 lat	1557	820	737
3	w wieku produkcyjnym: mężczyźni 18-64, kobiety 18-59	3902	2123	1779
4	w wieku po produkcyjnym	1333	463	870

¹ Dane oparto na wynikach spisu powszechnego z roku 2002 i publikowanych przez GUS

5	wskaźnik osób w wieku produkcyjnym do osób w wieku nieprodukcyjnym	74	60	90
---	--	----	----	----

Tabela nr.5. Ludność według głównego źródła utrzymania

Lp	Wyszczególnienie	Ogółem	Utrzymują się						
			z pracy				z pozostałych źródeł		
			razem	najemni	na własny rachunek		razem	w tym	
					razem	najemni		emerytury	renty
1	Mężczyzn	3406	2062	1484	578	286	1339	618	418
2	Kobiet	3386	1870	1321	549	353	1512	772	489
Posiadający własne zatrudnienie									
3	Mężczyzn	2225	1203	843	360	205	1022	523	297
4	Kobiet	2138	909	593	316	268	1229	710	382
Utrzymywani									
5	Mężczyzn	1176	859	641	218	81	317	95	121
6	Kobiet	1244	961	728	233	85	283	62	107

2.6.1. Zmiany demograficzne

Tabela nr.6. Prognoza liczby ludności na lata 2005, 2010 i 2014 w podziale na miasto/wieś

Województwo	Miasto/ wieś	Liczba ludności w 2000 r.	Prognozowana liczba ludności w 2005 r.	Prognozowana liczba ludności w 2010 r.	Prognozowana liczba ludności w 2014 r.
Łódzkie	M	1.713.811	1.693.600	1.688.200	1.690.600
	W	929.574	903.400	878.600	854.600

Źródło: na podstawie danych opracowanych przez IETU.

Tabela nr.7. Prognozowana ilość mieszkańców na lata 2005, 2010 oraz 2014.

	Liczba ludności w 2000 r.	Prognozowana liczba ludności w 2005 r.	Prognozowana liczba ludności w 2010 r.	Prognozowana liczba ludności w 2014 r.
Łódzkie-ilość osób mieszkających na terenach wiejskich	929.574	903.400	878.600	854.600
Gidle	7099*	6700	6516	6338

*dane na dzień 30.12. 1998 .

Powyzsze dane przedstawione dla gminy Gidle zostały oparte na własnych obliczeniach.

Tabela nr.8. Charakterystyka gospodarstw rolnych wg. siedziby gospodarstwa

Grupy obszarowe gospodarstwa	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha		
		ogółem	użytków rolnych	lasów i gruntów rolnych

Ogółem	1413	6181,17	5332,58	583,26
do 1 ha	332	188,16	139,21	12,56
1-5	720	2323,35	1978,38	215,78
5-10	294	2299,16	1957,85	267,83
10-15	45	613,77	543,24	55,05
15 i więcej	23	756,73	713,90	32,04

Tabela nr.9. Gospodarstwa rolne według prowadzonej działalności

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha	
		ogółem	użytków rolnych
Ogółem	1578	6508,09	5572,06
Wyłącznie działalność rolnicza	718	4116,29	3546,73
Wyłącznie działalność pozarolnicza	100	307,18	268,76
Działalność rolnicza i poza rolnicza	128	579,97	504,38
Nie prowadzana działalność rolnicza i poza rolnicza	632	1504,65	1252,19

Tabela nr.10. Użytkowanie gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych

Użytkowanie gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych	Ogółem	
	w ha	w procentach
ogółem	6508,09	100
użytki rolne	5572,06	85,6
grunty rolne	3409,16	52,4
w tym:		
odłogi	1524,53	23,4
ugory	191,40	2,9
sady	15,86	0,2
łąki	1625,51	25,0
pastwiska	521,53	8,0
las i grunty leśne	644,21	9,9
pozostałe grunty	291,82	4,5

Tabela nr.11. Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	w ha	w procentach
Ogółem	1693,23	100
zboża	1322,70	78,1
w tym		
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	1316,87	77,8
Strączkowe jadalne na ziarno	0,15	0
ziemniaki	332,86	19,7
Przemysłowe	-	-
w tym		

buraki cukrowe	-	-
rzepak i rzepik	-	-
pastewne	17,75	1,0
pozostałe	19,77	1,2
w tym warzywa	9,24	0,5

Tabela nr.12. Powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych

	w ha	w procentach
Ogółem	1223,10	100
Pszenica	164,60	13,5
żyto	671,83	54,9
jęczmień	111,01	9,1
owies	100,53	8,2
pszenżyto	175,13	14,3

Tabela nr.13. Zwierzęta gospodarskie w sztukach

Wyszczególnienie	Ilość (sztuk)
Bydło	1668
w tym krowy	919
w tym krowy mleczne	913
trzoda chlewna	1081
w tym: lochy	98
Owce	9
w tym: maciorki	5
Kozy	87
w tym samice	47
Konie	97
w tym letnie i starsze	82
króliki(samice)	588
pozostałe zwierzęta futerkowe	11
pnie pszczele	131
drób ogółem	13996

Tabela nr.14. Wyposażenie gospodarstw rolnych w budynki

Wyszczególnienie	Liczba	
	gospodarstw	budynków i budowli
Ogółem	1235	3302
w tym:		
Obory	782	863
Chlewnie	59	63
Kurniki	315	328
budynki wielofunkcyjne	322	382
stodoły	865	923
przechowalnie	10	40 ton
osłonięte obiekty do przechowywania nawozów naturalnych	55	x

Tabela nr.14. Sprzęt mechaniczny w gospodarstwach rolnych

Wyszczególnienie	Liczba	
	gospodarstw	maszyn
Ciągniki	442	480
Samochody ciężarowe	19	22
Kombajny		
Zbożowe	18	19
Ziemniaczane	7	7
Buraczane	-	-
Silosokombajny samobieżne	1	1
Silosokombajny pozostałe	1	1
Dojarki bankowe	35	35
Dojarki rurociagowe	2	2
Konwiowe schładzalniki mleka	69	74
Zbiornikowe schładzalniki mleka	17	17

3. Lokalne podstawy do rozwoju działalności gospodarczej - instytucje wspierające

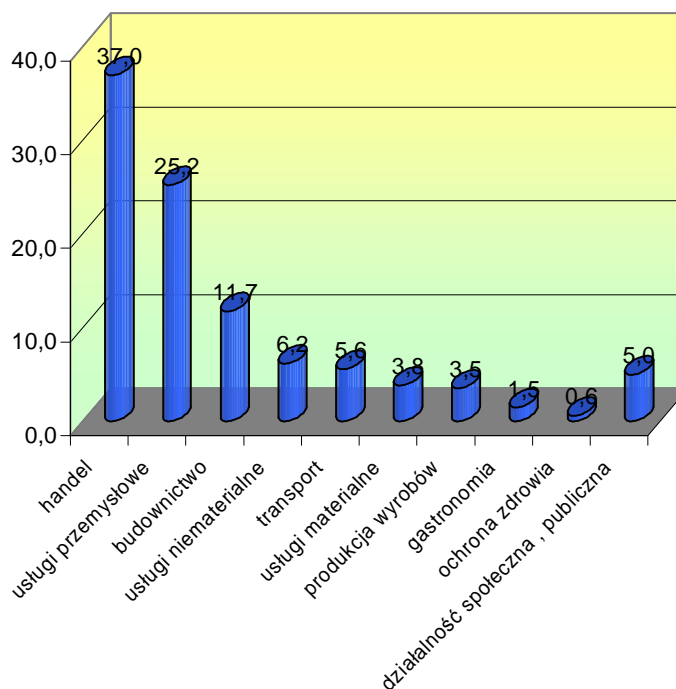

3.1 Możliwości rozwoju gospodarczego na terenie gminy

W Gminie Gidle jest 341 podmiotów gospodarki narodowej (stan na marzec 2004) zarejestrowanych w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej – regon, z czego najczęściej przypada na handel (ok.37,0%), usługi przemysłowe (ok.25,20%), budownictwo (11,70%), usługi niematerialne (6,50%), transport (5,90%), usługi materialne (4,0%), produkcja wyrobów (3,7%)i gastronomia (1,50%). Przeważająca ilość firm funkcjonuje w sektorze prywatnym (ok. 94,4%). Głównie są to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W Gminie dominują małe i średnie przedsiębiorstwa, najczęściej jest firm prowadzących działalność handlową i usługową. Głównym źródłem utrzymania na obszarze Gminy Gidle jest praca najemna – około 67,9% ogółu zatrudnionych. Wciąż duża liczba ludności utrzymuje się z rolnictwa 22,4% lub na rachunek własny 9,7%. Do największych firm działających na terenie Gminy Gidle należy zaliczyć: BERGER COPMANY „GIFUT” Gidle, Fabryka Drutów Specjalnych w Borowie, METALEX Bis Gidle, GID POL Gidle, Nadleśnictwo Gidle, Piekarnia - Marek Olejnik w Gidlach, Masarnia – Gabriel Borowik w Gidlach, „SZYMBUD” w Gidlach, Stacja Paliw w Pławnie, PROHURT Pławno. Od 1996 roku liczba działających na terenie gminy podmiotów gospodarczych utrzymuje się na stałym poziomie (ok. 300).

Strukturę sektora gospodarczego, przedstawia poniższy wykres:

Procentowy udział podmiotów gospodarczych w gminie

Wykres1. Procentowy udział podmiotów gospodarczych w gminie

Działalność gospodarczą w gminie Gidle wiązać należy przede wszystkim z obsługą produkcji rolnej (przetwórstwo, skup, sprzedaż hurtowa), jak również w oparciu o zasoby surowcowe (piaski, żwiry, glina, kamień, drewno).

3.2 Możliwości rozwoju rolnictwa na terenie gminy

Rolnictwo jest wiodącą gałęzią produkcji w gminie Gidle. Użytki rolne zajmują 7015 ha tj. 60,3 % powierzchni ogólnej gminy. Rolnictwo jest reprezentowane przez gospodarstwa indywidualne w liczbie 1578, najczęściej o areale 1 - 5 ha tj. 720 gospodarstw. W strukturze zasiewów dominują zboża.

Na terenie gminy występują warunki geograficzne (klimat i rzeźba terenu) sprzyjające rozwojowi rolnictwa, (choć generalnie są to gleby średniej klasy), bogata sieć wodna (lokalne podmokłości i okresowe zalewania gruntów) są czynnikami hamującymi ten rozwój. Wg. ewidencji Powiatowego Zarządu Melioracji na terenie gminy ok. 73 ha gruntów jest zmeliorowanych, wszystkie urządzenia wymagają remontu istniejącego systemu melioracyjnego, bądź budowy nowego.

Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wartości w skali IUNG. dla gminy Gidle wynosi 51.8.

Statystyczne dane dotyczące rolnictwa i produkcji rolnej przedstawiono w p. 2.6 Szczegółowy opis statystyczny gminy Gidle.

3.3 Turystyka i agroturystyka

Bogactwo zabytków sztuki sakralnej oraz walory turystyczno- krajobrazowe stanowią dużą szansę dla rozwoju turystyki w gminie Gidle. Przybywające codziennie do Gidel rzesze pielgrzymów spędzają tu zazwyczaj kilka godzin, gdyż stan bazy turystycznej nie stanowi zachęty do dłuższego pobytu.

Na terenie gminy znajduje się 27 miejsc noclegowych w Klasztorze O.O Dominikanów, punkty gastronomiczne (przy stacji benzynowej, bar „Pod kasztanem”), Punkt Informacji Turystycznej przy Gminnym Centrum Informacji w Gidlach.

Gmina posiada wydane w 1999r. opracowanie pt. „Szkice z dziejów Gminy Gidle”, zapis w Atlasie Gospodarczym Polski, serwis internetowy, biuletyn informacji publicznej oraz wydaje biuletyn informacyjny gminy i ulotki okolicznościowe.

Szansę na rozwój turystyki opisano szerzej w Planie Rozwoju Lokalnego dla gminy Gidle.

4. Charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu środowiska

Charakterystykę ekologiczną gminy przedstawiono, pokazując sytuacje w kluczowych dla ekologii elementach:

4.1 Surowce pospolite

Na terenie gminy Gidle nie istnieją udokumentowane złoża surowców naturalnych. Na potrzeby mieszkańców eksploatowane są niewielkie ilości najobficiej występujących piasków kwarcowych.

4.2 Wody

4.2.1 Wody podziemne i ich ochrona

Gmina Gidle znajduje się na tzw. górsko-wyżynnej prowincji hydrogeologicznej. Największy udział w zasobach eksploatacyjnych wód podziemnych ma poziom kredowy i czwartorzędowy.

Główne poziomy wodonośne i ich charakterystyka

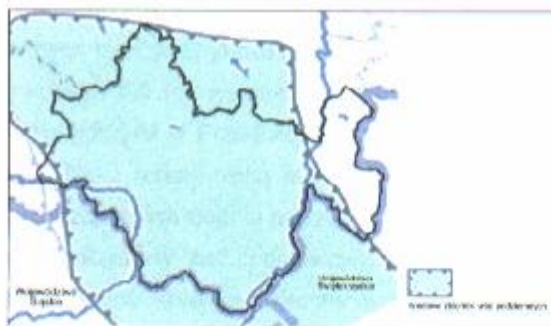
Jurajskie poziomy wodonośne są związane głównie z piaskowcami kościeliskimi doggeru oraz uszczelnionymi skałami węglanowymi (wapieniami i marglami) malmu. Wody jurajskie, za wyjątkiem wychodni gdzie występuje swobodne zwierciadło, osiągają ciśnienie kilku atmosfer. Wydajność ujęć wód jurajskich jest zróżnicowana i wynosi od kilku do kilkudziesięciu (m³/h). Wody jurajskie są z reguły wysokiej jakości.

Kredowe poziomy wodonośne związane są głównie z wapieniami i marglami kredowymi. Wody te mają charakter artezyjski i subartezyjski. tworzą tutaj najgłębszy basen wód pitnych w Polsce. Eksploatowane są głównie wody poziomu górnokredowego. Wody te posiadają zmienne ciśnienie 200-3000 kPa, są zwykle słabo zmineralizowane, średnio twarde lub miękkie, lekko żelaziane. Wody występujące na głębokości >900 m należą do wód o bardzo długim czasie odnawiania. Wody z tych głębokości nie są eksploatowane w powiecie. W poziomie kredy dolnej występują wody goetermalne (temperatura 55-63°C).

Czwartorzędowy poziom wodonośny odznacza się największą zmiennością rozprzestrzenienia i warunków filtracji. Zróżnicowanie głębokości poziomów, sąsiedztwo wód gruntowych, łączność z wodami starszego podłoża powoduje, że wody czwartorzędowe charakteryzują się znaczną lokalną zmiennością składu, twardości i stopnia mineralizacji.

W tej formacji wód najzasobniejszy jest poziom międzymorenowy z występowaniem zbiorników na głębokości 10-50 m p.p.t. Jest on intensywnie drenowany przez rzeki i gwarantuje ciągłość ich przepływu. Wody czwartorzędowe są powszechnie eksploatowanym poziomem wodonośnym.

Ważnym zasobem gospodarczym są tzw. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP). Cały obszar gminy leży w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 409 Niecka Miechowska. Skały górnej kredy, wykształcone jako margle, opoki i gezy stanowią zbiornik wód podziemnych o charakterze szczelinowo-porowym, klasa jakości wody Ia, Ib, Ic. Średnia głębokość ujęć 20-120m. Ze względu na szczególne znaczenie gospodarcze, a jednocześnie zagrożenie degradacją w granicach GZWP wyznaczono obszar wymagający najwyższej ochrony (ONO) oraz obszar wymagający wysokiej ochrony (OWO).

Główny zbiornik wód podziemnych w powiecie radomszczańskim -
zbiornik kredowy.

Obszary ochrony wód podziemnych w powiecie radomszczańskim.

Monitorowanie wód podziemnych.

Celem prowadzonego monitoringu wód podziemnych jest obserwacja ich zmian chemicznych, sygnalizowanie zagrożenia i przeciwdziałanie zmianom wywołanym przez działania człowieka. Na terenie gminy Gidle monitoring prowadzony jest przez badania ujęcia Gidle K –202 czerpiącego z wód głębinowych obszarów kredowych. Badania tego źródła klasyfikują pobieraną wodę jako Ib tj. woda o wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczona, wymagająca prostego uzdatniania przy zastosowaniu do celów pitnych i gospodarczych oraz z rzek badana jest Wierciczka (Kanał Lodowy).

Badane wody podziemne w latach 2000 – 2003 odpowiadały klasie Ib, czyli wodom wysokiej jakości.

Badania Wierciczki rozpoczęto dopiero w roku 2004, w związku, z czym w chwili obecnej nie można dokonać pełnej rocznej oceny jej wód. Z badań przeprowadzonych w okresie styczeń – wrzesień wynika, że wody wiercicki spełniają wymagania II klasy czystości (w skali klas I - III).

Monitoring lokalnych wód podziemnych wokół składowiska odpadów.

Na terenie gminy Gidle składowisko odpadów znajduje się w Pławnie. Badania wody przeprowadzone w dwóch piezometrach usytuowanych w bliskiej odległości od składowiska od strony wschodniej i trzech studniach głębinowych znajdujących się w miejscowości Pławno świadczą o tym, że nie zachodzą, z tytułu istnienia składowiska, większe zmiany w składzie badanej wody.

Ochrona wód podziemnych.

Z uwagi na to, że zbiorniki wód podziemnych, na wszystkich poziomach wodonośnych, rozciągają się ponad granice gminy problem ochrony tych wód musi być rozwiązywany na wyższych poziomach organizacji państwa. W przypadku gminy Gidle, z uwagi na graniczny charakter położenia w układzie województw problem ten znajduje odbicie w systemie krajowym ochrony wód podziemnych.

Do zadań gminy, ważnym problemem w tym zakresie jest kontrola rolniczego wykorzystania ścieków.

Głównym zagrożeniem dla jakości wód podziemnych są zanieczyszczenia obszarowe. Ich podstawowym źródłem jest rolnictwo, w związku ze stosowaniem nawozów sztucznych i naturalnych, zwłaszcza gnojowicy. Duży wpływ na jakość wód podziemnych mają tradycyjne sposoby pozbywania się ścieków, poprzez rozsącanie ich w gruncie lub przechowywanie w nieszczelnych szambach, dotyczy to głównie obszarów nieskanalizowanych. Stąd też zaleca się, aby obornik był gromadzony, fermentowany i przechowywany w pomieszczeniach inwentarskich lub na płytach gnojowych ze ścianami bocznymi. Podłogi pomieszczeń inwentarskich i płyty gnojowe powinny być zabezpieczone przed przenikaniem wycieków do gruntu i zaopatrzone w instalacje odprowadzające wycieki do szczelnych zbiorników na gnojówkę i wodę gnojową. Nie należy przechowywać obornika w przyzmach polowych, gdyż prowadzi to do zanieczyszczenia wód gruntowych związkami azotu i fosforu oraz przenawożenia powierzchni pod przyzłą.

Zbiorniki na płynne odchody zwierzęce oraz bezodpływowe zbiorniki do gromadzenia nieczystości ciekłych (szamba) powinny mieć nieprzepuszczalne dno i ściany oraz szczelną pokrywę z otworem wejściowym i otworem wentylacyjnym. Zbiorniki na gnojowicę mogą być wyposażone w pokrywę pływającą.

Bezodpływowe zbiorniki (szamba) powinny być opróżniane przy pomocy wozów asenizacyjnych, a zawartość dostarczana do najbliższej oczyszczalni ścieków. Rozwiązaniem dla terenów nieskanalizowanych są również przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Nawozy naturalne i mineralne powinny być stosowane w taki sposób i w takich terminach, które ograniczają ryzyko przemieszczania się zawartych w nich składników (szczególnie azotu i fosforu) do wód powierzchniowych i podziemnych.

Nie należy stosować wszelkich nawozów na glebach zalanych wodą oraz przykrytych śniegiem lub zamrzniętych, nawozów naturalnych w postaci płynnej i mineralnych azotowych na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10%.

Nie zaleca się również sporządzania przyzłm kiszonkowych bezpośrednio na gruncie, gdyż soki kiszonkowe przenikają wtedy do wód gruntowych, a ponadto następuje zanieczyszczenie gleby pod przyzłą.

W celu ewentualnej poprawy jakości wód podziemnych oraz ich ochrony podejmowane są różnorodne działania: wspieranie budowy lokalnych oczyszczalni ścieków, budowa i rozwój systemów kanalizacyjnych. Ochronie zasobów wód podziemnych służy w ogromnej mierze racjonalne ujmowanie wody. Indywidualny pomiar zużycia wody (wodomierze) sprzyja racjonalnemu i oszczędnemu wykorzystaniu wody.

4.2.2 Wody powierzchniowe i ich ochrona

Gmina Gidle leży na obszarach o największych w województwie zasobach wód powierzchniowych ($>6 \text{ dm}^3/\text{s.km}^2$). Przy czym negatywnym zjawiskiem w tym względzie jest duży odpływ tych wód (w okresach zimowych ponad 60% a w okresie letnim (V-X) ok. 40%).

Główną rzeką gminy Gidle jest Warta. Udział odpływu podziemnego na obszarach gminy Gidle wynosi ok. 71% i jest typowy dla obszarów wyżynnych Polski południowej. Rzeką zbiera wody z lokalnych dopływów. Najważniejszym dopływem Warty jest rz. Wiercica. Szacuje się, że roczny odpływ Warty na obszarze gminy Gidle wynosi ok. 370 hm³. Zgodnie z założeniem perspektywicznego planu wykorzystania wód Warty, rzeka ta powinna spełniać do ujścia rzeki Radomki wymogi czystości klasy II. Aktualnie wpływające na obszar gminy wody Warty nie spełniają wymogów jakościowych dla klasy czystości II. Najczęściej jakość tych wód klasyfikuje je do wód pozaklasowych. Głównymi wskaźnikami dyskwalifikującymi te wody były miano coli i substancje biogenne. Aktualnie główny ciężar zanieczyszczeń Warty powstaje poza obszarem Gminy. Niemniej w miarę upływu czasu, będą realizowane oczyszczalnie ścieków powyżej biegu Warty i jakość dopływającej wody będzie się poprawiać. W pewnym momencie zanieczyszczenia powstające na terenie gminy zaczną nabierać coraz większej wagi. Stąd potrzeba opracowania i realizacji Gminnego Programu Ochrony Zlewiska Warty na obszarze gminy Gidle.

Na jakość wód w rzekach ma wpływ wiele czynników. Do najważniejszych należą uwarunkowania naturalne, tj. warunki klimatyczne i hydrologiczne, zdolność samooczyszczania oraz antropopresja.

Poważnym czynnikiem obniżającym jakość wód w obszarze gminy są ścieki komunalne oraz spływy powierzchniowe.

W ostatnich latach zwiększyła się presja źródeł zlokalizowanych na terenach wiejskich. Wzrostowi konsumpcji wody z wodociągów nie towarzyszy adekwatny rozwój sieci kanalizacyjnych, zakończonych oczyszczalniami ścieków. Ścieki wiejskie odprowadzane (często nielegalnie) do lokalnych cieków lub do gruntu powodują degradację niewielkich dopływów.

Ścieki z terenów wiejskich decydują również o nieodpowiadającej wymaganiom mikrobiologicznym jakości wody. Zbyt wysoka koncentracja biogenów, stymulująca procesy eutrofizacji wód powierzchniowych ma również swoje źródło w gospodarstwach domowych, poprzez wprowadzanie ze ściekami komunalnymi substancji zawierających związki fosforu. Związane jest to m.in. ze wzrastającą konsumpcją komponowanych na bazie fosforanów proszków do prania i zmywarek. Istotny wpływ mają tu również spływy powierzchniowe z obszarów wiejskich - wymywające z gleby zanieczyszczenia, cząstki nawozów mineralnych i organicznych, środki ochrony roślin itp.

4.3. Gospodarka wodno ściekowa.

W gminie Gidle pobierane było w roku 2003 215m³/dobę wody z ujęć wodociągowych. Ocenia się, że w gospodarstwach domowych zużywane było ok. 11,5m³ na jednego mieszkańca. Jest to jeden z najniższych wskaźników w powiecie i województwie. Wynika to z b. niskiego poziomu zwodociągowania gminy, łączna ilość wodociągów wynosiła 22,1 km a ilość przyłączy budynków mieszkalnych 769 (w tym 475 do kanalizacji). Powyższe fakty wyznaczają ważny kierunek inwestycji na obszarze gminy tj. budowę wodociągu. Zwiększenie stopnia zwodociągowania zawsze pociąga za sobą zwiększenie zrzutu ścieków, co generuje potrzebę budowy sieci kanalizacyjnej. W roku 2003 sieć kanalizacyjna w gminie wynosiła 12,6 km i obejmowała 475 przyłączy (dane koniec 2003r).

Ścieki są oczyszczane w oczyszczalni typu ECOLO-CHIEF w Gidlach, dobową, maksymalną ilość ścieków możliwych do oczyszczenia wynosi 350 m³. Inwestycje te w dużej mierze będą mogły być finansowane z środków z funduszy strukturalnych. Należy dopilnować, aby te zadania inwestorskie znalazły się w każdym aktualnym Planie Rozwoju Lokalnego.

Działania, jakie należy podjąć w celu usprawnienia gospodarki wodno - ściekowej,

a szczególnie zminimalizowania jej oddziaływania na środowisko, to przede wszystkim:

- budowa gminnych oczyszczalni ścieków,
- działania inwestycyjne związane z rozwojem sieci kanalizacyjnej w gminie; planowane przedsięwzięcia to kanalizacja, która obejmować będzie wszystkie miejscowości w gminie, za wyjątkiem tych, w których z ekonomicznego punktu widzenia korzystniejsze jest wybudowanie przydomowych oczyszczalni ścieków,
- budowa przydomowych oczyszczalni w sytuacji braku sieci kanalizacyjnej, kontrola punktów nielegalnych zrzutów ścieków do wód i ziemi,
- realizacja programu małej retencji - budowa zbiorników retencyjnych, remonty urządzeń melioracyjnych, ochrona naturalnych mechanizmów retencji (tereny zalesione, podmokłe), intensywne zalesienia
- monitoring wód, na terenie gminy brakuje tego typu kontroli.

4.4. Ochrona powietrza i źródła jego zanieczyszczeń

Proces dostosowania polskiej gospodarki i systemu prawnego do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej rozpoczął się w początkach lat dziewięćdziesiątych. Dalsze zbliżenie naszego prawa do prawa unijnego nastąpiło na gruncie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, póź. 627, ze zmianami). Ustawa przewiduje m.in. zasadę przezorności i zasadę zintegrowanego podejścia do ochrony środowiska, usuwając różnice w tym zakresie między polskim i wspólnotowym prawem ekologicznym. Do ważnych, nowych zasad, wywodzących się z prawa wspólnotowego, należy również zasada uspołecznienia procesu decyzyjnego w dziedzinie ochrony środowiska. Wśród gazów, które ludzka działalność beztrudno wypuszcza w powietrze są groźne trucizny. Mogą zabijać ludzi, mogą spowodować, że na połowie powierzchni naszego kraju nie będzie żadnych drzew iglastych. Na szczęście, wszystkie gazy stosunkowo prędko zmieniają się w substancje niegroźne dla środowiska żywego. Gdyby dzisiaj ograniczyć ich wytwarzanie, to już za rok byłoby widać oznaki poprawy. Niestety ograniczenie ich wytwarzania musiałoby oznaczać radykalną przebudowę naszego przemysłu, motoryzacji, sposobu myślenia i wyznawanych wartości.

Dwutlenek siarki

Dwutlenek siarki jest wytwarzany podczas palenia wszystkich substancji zawierających siarkę. W praktyce głównym jego źródłem są elektrownie opalane węglem kamiennym lub, co gorsza, brunatnym. Wytwarzają one w przybliżeniu tyle samo gazu, co wszystkie pozostałe piece i paleniska przemysłowe i domowe razem wzięte. Dwutlenek siarki jest bardzo szkodliwy dla wszystkiego co żyje, zwłaszcza dla roślin. Działa on nawet w stężeniach 1-2 ppm, chociaż człowiek wyczuwa węchem dopiero stężenie 3-5 ppm. W powietrzu dwutlenek siarki ulega dalszemu utlenieniu do SO_3 i z wodą daje kwas siarkowy - najważniejszą przyczynę kwaśnych deszczów, które niszczą nasze lasy. Groźba kwaśnych deszczów jest tym większa, że mogą one padać i zabijać nawet bardzo daleko od emitora, z którego ulatuje dwutlenek siarki. Pod względem odległości transportu i rozmiarów skażonych obszarów SO_2 nie ma sobie równych..

Tlenki azotu

Tlenki azotu - głównie NO i NO_2 - powstawały zawsze i nadal powstają od energii błyskawic, po czym w wodzie tworzą jon azotanowy, niezbędny dla roślin. Stąd bierze się jednak niewiele tych jonów i powoduje znikome stężenia, poniżej progu szkodliwości dla istot żywych. Dla człowieka ten próg wynosi 10 ppm NO_2 i 50 ppm NO . Współcześnie tlenki azotu są wytwarzane w wielu różnych procesach przemysłowych, przede wszystkim przy

spalaniu w wysokich temperaturach. Są to ilości tak duże, że często pojawiają się stężenia szkodliwe dla życia. Ponadto, gdy znajdują się w glebie, mogą tam ulegać przemianom do związków o nazwie nitrozoamin. Nitrozoaminy są silnie rakotwórcze, a pobrane z gleby przez warzywa mogą znaleźć się w pożywieniu ludzkim. Wreszcie - jak prekursor kwasu azotowego - tlenki azotu mają też udział w tworzeniu kwaśnych deszczów i ich niszczącym działaniu.

Węglowodory

Wiele węglowodorów to gazy albo ciecze o dość dużej lotności. W naszym otoczeniu znajdują się przede wszystkim w postaci gazowej. O szkodliwości dla organizmów można by powiedzieć w największym skrócie i trochę w przenośni, że jest tym większa „im bardziej” węglowódor jest pierścieniowy. To znaczy, że stosunkowo najmniej toksyczne są węglowodory o budowie łańcuchowej - alifatyczne. Bardziej od nich groźne są węglowodory pierścieniowe - aromatyczne, najgorsze zaś - węglowodory zbudowane z wielu pierścieni. Te ostatnie są silnie rakotwórcze. Wszystkie stają się z reguły jeszcze bardziej toksyczne po przyłączeniu grupy aminowej, nitrowej lub nitrozowej. Pojawiają się dookoła nas podczas procesów przetwarzania ropy naftowej i węgla oraz przy używaniu otrzymanych produktów, na przykład rozmaitych rozpuszczalników, paliw, smoły, asfaltu. Warsztaty lakiernicze, z których dochodzi zapach rozpuszczalników, stanowią zagrożenie zdrowia ludzkiego. Jednym z poważniejszych zagrożeń zdrowia jest benzopiren, wielopierścieniowy węglowódor, który powstaje między innymi podczas „przetwarzania” tytoniu w palącym się papierosie. To on jest współodpowiedzialny za rozpowszechnienie raka krtani i raka płuc wśród palaczy. W środowisku naturalnym węglowodory z czasem ulegają utlenieniu przez mikroorganizmy do dwutlenku węgla i wody, ale te procesy samooczyszczania przebiegają bardzo powoli. Tempo ich jest zupełnie niewspółmierne do tempa zanieczyszczenia środowiska, na przykład dookoła pierwszej z brzegu stacji benzynowej.

Tlenek węgla

Tlenek węgla - w mowie potocznej znany jako czad - jest śmiertelną trucizną dla organizmu człowieka i każdego innego, który używa hemoglobiny do transportu tlenu (na przykład dla wszystkich kręgowców). Łączy się on z hemoglobiną w sposób trwały, blokując w ten sposób przenoszenie tlenu. Powstaje podczas spalania węgla (w sensie chemicznym) przy niedostatecznym dostępie powietrza. Od czasu do czasu zdarzają się nieszczęścia, spowodowane przez piec, opalany drewnem lub węglem..

Współcześnie mieszkańcy miast są codziennie zatruci częściowo tlenkiem węgla zawartym w spalinach samochodowych. Gazy spalinowe zawierają tlenku węgla prawie dwa razy więcej niż tlenków azotu i węglowodorów razem wziętych i są dokładnie tak samo trujące jak czad z pieca.

Pyły

Pyły znajdują się w spalinach emitowanych głównie przez źródła energetyczne oraz w spalinach silników, powstają ze ścierających się opon samochodowych i ze ścieranych nimi nawierzchni dróg. W środowisku naturalnym pyły, które nie są szczególnie trujące, mogą jednak szkodzić roślinom. Pył osadzający się na powierzchni liści pochłania światło, a może również zatykać aparaty szparkowe i w ten sposób utrudniać fotosyntezę. Najczęściej jednak pyły rozsiewane przez przemysł po naszym kraju składają się z substancji trujących i od tego głównie zależy sposób ich oddziaływania na środowisko.

Tlenek rtęci

Rtęć jako elementarny pierwiastek nie ulega rozkładowi i nie może zostać zniszczona,

ani zneutralizowana przez reakcje chemiczne. Trująca jest nie tylko sama rtęć, ale także jej związki. Zastąpienie lamp rtęciowych lampami sodowymi przynosi około 3-krotne zmniejszenie emisji rtęci. Najkorzystniejsze jest stosowanie lamp sodowych, nie tylko z powodu najwyższej skuteczności świetlnej, ale i mniejszej zawartości rtęci. Należy stwierdzić, że przy odpowiednim zagospodarowaniu zużytych lamp (utylicacja zużytych żarówek rtęciowych w wiarygodnych firmach), rtęć wcale nie musi trafić do środowiska. Modernizacja oświetlenia zewnętrznego na terenie gminy Gidle niesie ze sobą oprócz dużych efektów ekonomicznych, także poważne efekty ekologiczne.

4.4.1 Źródła emisji zanieczyszczeń

Teren Gminy Gidle jest stosunkowo mało narażony na zanieczyszczenia powietrza. Głównym jego źródłem są:

- środki transportu
- kotłownie węglowe
- gospodarstwa domowe w procesie spalania
- oświetlenie uliczne

4.4.2 Jakość powietrza atmosferycznego na terenie gminy

Na terenie Gminy Gidle nie jest prowadzone badanie powietrza.

4.4.3 Ocena poziomów substancji w powietrzu

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości. Oceny jakości powietrza dokonuje się przez porównanie stanu powietrza ze standardami jakości powietrza. Standardy jakości powietrza wyrażane są jako poziomy substancji w powietrzu.

Minister Środowiska wydał rozporządzenie z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz.U. Nr 87, póź. 796). Przez margines tolerancji rozumie się wyrażoną w procentach część dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu, o którą może być on przekroczony. Przekroczenie dopuszczalnego poziomu w ramach marginesu tolerancji nie powoduje konieczności sporządzenia naprawczego programu ochrony powietrza. Margines tolerancji ustalony jest jako wartość malejąca w kolejnych latach.

Dopuszczalne poziomy ustalony zostały dla następujących substancji: benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, ołowiu, pyłu, tlenku węgla i ozonu, czyli substancji, których stężenia w powietrzu unormowane są w dotychczasowych przepisach Unii Europejskiej. W rozporządzeniu substancje są oznaczone numerycznie, co pozwoli na jednoznaczną ich identyfikację.

Dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu różnią się dla niektórych obszarów. Dla parków narodowych oraz miejscowości uzdrowiskowych są zaostrzone w stosunku do obowiązujących na pozostałych obszarach kraju.

Poza dopuszczalnymi poziomami rozporządzenie określa również alarmowe poziomy niektórych substancji w powietrzu.

Ustawa przewiduje, dla potrzeb systemu oceny jakości powietrza, podział obszaru kraju na strefy. Strefę stanowi obszar aglomeracji (miasta lub kilku miast o wspólnych granicach administracyjnych) o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy, lub obszar powiatu nie należący do takiej aglomeracji.

Oceny jakości powietrza dokonuje się w ramach państwowego monitoringu

środowiska, stosując metody pomiarowe lub metody matematycznego modelowania. Podstawą oceny w aglomeracjach o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy oraz w innych strefach, w których poziom substancji przekracza górny próg oszacowania, są pomiary poziomów substancji w powietrzu. W pozostałych strefach mogą być stosowane kombinacje obu metod oceny jakości powietrza. W niektórych strefach, zwłaszcza w tych, w których nie jest przekroczony dolny próg oszacowania, dopuszczalne jest stosowanie wyłącznie metod modelowania. Progi oszacowania - dolny i górny - oznaczają procentową część dopuszczalnego stężenia substancji w powietrzu i są określone dla potrzeb systemu oceny jakości powietrza w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. Nr 87, póź. 798). O tym, jakie metody oceny jakości powietrza należy stosować w danej strefie, rozstrzyga klasyfikacja stref wykonana pod kątem każdej substancji, dla której określono dopuszczalny poziom. Strefy zostaną sklasyfikowane w zależności od tego, czy poziom substancji określający rzeczywisty stan powietrza w strefie przekracza dopuszczalny poziom, przekracza górny próg oszacowania, mieści się między górnym a dolnym progiem, lub jest niższy niż dolny próg. Klasyfikacja powinna być dokonana przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska przynajmniej raz na pięć lat.

Poza dolnymi i górnymi progami oszacowania rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu określa również kryteria lokalizacji punktów poboru próbek substancji i minimalną liczbę punktów pomiarowych oraz referencyjne metodyki poboru próbek i analiz poziomów substancji oraz wymagania odnośnie sposobów oceny poziomów substancji, w tym modelowania jakości powietrza.

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje co rok oceny poziomów substancji w powietrzu w strefach i klasyfikuje je według następujących kryteriów:

- 1) poziom jednej lub więcej substancji przekracza dopuszczalny poziom powiększony o margines tolerancji,
- 2) poziom jednej lub więcej substancji mieści się między dopuszczalnym poziomem a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji,
- 3) poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego.

Po stwierdzeniu występowania w strefie przekroczenia dopuszczalnego poziomu, powiększonego o margines tolerancji, choćby jednej substancji, wojewoda określa dla tej strefy program ochrony powietrza w formie rozporządzenia, wydanego po uprzednim zaopiniowaniu przez właściwego starostę. Gdy przekroczenia spowodowane są działalnością wykonywaną w innym województwie, w sporządzeniu programu uczestniczy również ten wojewoda. Celem realizacji programu jest zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, doprowadzenie do stanu poniżej dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu. Minister Środowiska wydał rozporządzenie z dnia 5 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza (Dz.U. nr 115, póź. 1003).

Wojewoda określa ponadto, po uprzednim zaopiniowaniu przez właściwych starostów, plany działań krótkoterminowych mających na celu zmniejszenie ryzyka wystąpienia przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu oraz ograniczenie skutków takich przekroczeń, jeżeli wystąpią. Plany takie wydawane są w formie rozporządzenia i powinny zawierać listę podmiotów obowiązanych do ograniczenia lub zaprzestania wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza, w tym również z silników spalinowych. Planów działań krótkoterminowych nie sporządza się w przypadku stref, wymagających programów ochrony powietrza, w odniesieniu do substancji, których dopuszczalne poziomy są przekroczone.

W celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na środowisko lub na dobra kultury, wojewoda może, również w drodze rozporządzenia, określić rodzaje lub jakość paliw stosowanych na terenie województwa lub jego części.

Istotą przepisów ustawy, oprócz utrzymania dobrej jakości powietrza tam, gdzie to ma dotychczas miejsce, jest doprowadzenie do osiągnięcia dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu na obszarze stref, w których występują przekroczenia tych poziomów powiększonych o margines tolerancji

Powiat jest najniżej jako jednostka dla której dokonuje się oceny. W związku z tym odniesiono się do terenu powiatu. Podziału stref dokonano w oparciu o opracowanie pn.: „Wstępna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim” Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi (grudzień 2001).

Powiat radomszczański dla celów ochrony zdrowia został sklasyfikowany na podstawie pomiarów imisji wykonywanych przez Inspekcje jak i laboratoria zakładowe w okresie lat 1996-2000 do klasy I tj. klasy o najgorszych warunkach aerosanitarnych dla których wartości stężeń kształtują się ponad poziomem górnego progu oszacowania dla stężeń SO₂, NO₂ i pyłu PM10. W powiecie nie były prowadzone badania imisji CO, ołowiu i benzenu stąd nie można w tym zakresie dokonać oceny jakości powietrza.

Informacja o przestrzennym rozkładzie stężeń zanieczyszczeń powietrza pozyskiwana z pomiarów stężeń bezpośrednio w terenie lub po analizie laboratoryjnej pobranych prób powietrza uzupełniona została o wyniki badań modelowych. Pozwalają one bowiem na uzyskanie informacji o zróżnicowaniu przestrzennym stężeń na całym obszarze powiatu w odniesieniu do różnych interwałów czasowych. Inaczej mówiąc jedynie obliczenia modelowe pozwalają na likwidację „białych plam” (czyli pozwalają na określenie imisji na obszarach na których z różnych względów nie ma pomiarów) i wyznaczenie rozkładów przestrzennych stężeń na całym rozpatrywanym obszarze. Równie ważne jest ponadto, że charakterystyki krótkookresowe (1h dla NO₂, 8h krocząca dla CO) mogą być wyznaczone jedynie na podstawie pomiarów automatycznych, bądź w oparciu o obliczenia modelowe. W badaniach nad stanem aerosanitarnym powiatu a co za tym idzie i gminy wykorzystano model CALMET/CALPUFF. Jest to model gaussowski obłoku ostatniej generacji uwzględniający rzeźbę terenu oraz czasową i przestrzenną zmienność warunków meteorologicznych. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, iż zmienność parametrów meteorologicznych dotyczy trzech wymiarów.

4.5 Hałas

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku zostały ustalone rozporządzeniem MOŚZNiL z dnia 13.05.1998

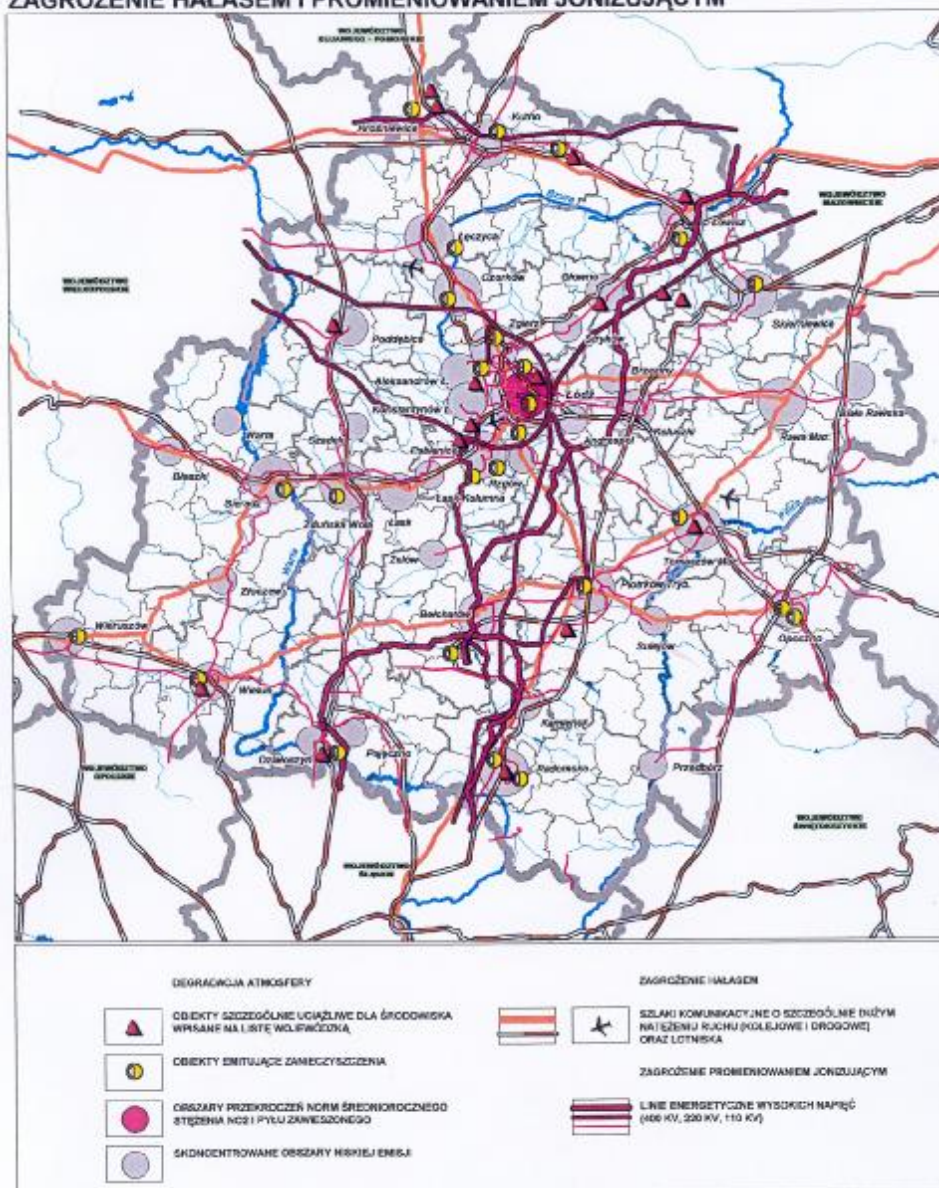
Poziomy progowe hałasu określono w rozporządzeniu MŚ z 09.01.2002 ustalono na 60 dB. Sytuację obrazującą poziom hałasu w powiecie radomszczańskim przedstawia poniższa mapa. Mapa ta pokazuje, że na obszarach gminy Gidle zagrożenie hałasem w stopniu przekraczającym dopuszczany próg występuje jedynie czasowo, w obszarze głównych ciągów komunikacyjnych. Ta sytuacja nie wymaga od samorządu i Wójta podejmowania specjalnych działań ograniczających hałas. Niemniej, pozornie paradoksalnie, sytuacja ta winna obligować władze gminy do działań zmierzających do stworzenia na obszarze gminy „Stref wolnych od hałasu”.

Będzie to kolejny czynnik waloryzujący dodatnio tereny gminy pod względem walorów turystycznych.

Innym problemem związanym z hałasem są tzw. lokalne źródła hałasu. Ten czynnik nie wpływa najczęściej na poziom hałasu na obszarze gminy. Wpływa natomiast ujemnie na warunki bytowania mieszkańców. Najczęściej źródłami lokalnego hałasu są urządzenia techniczne.

W ogólnym programie ochrony środowiska problem ten nie może być pominięty i realizowany, co najmniej w segmencie edukacji ekologicznej.

**OPRACOWANIE EKOFIZJOGRAFICZNE
DO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
MAPA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA - DEGRADACJA ATMOSFERY,
ZAGROŻENIE HAŁASEM I PROMIENIOWANIEM JONIZUJĄCYM**

Rys.3 Zagrożenie hałasem i promieniowaniem jonizującym w województwie łódzkim

4.6 Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące.

Gmina Gidle jest zasilana z sieci elektroenergetycznej, której właścicielem jest Zakład Energetyczny w Częstochowie (czyni się starania przejścia pod zarząd Zakładu Energetycznego w Łodzi). Zasilanie odbywa się ze stacji transformatorowo-rozdzielczej w Gidlach 110/15 kV i zasilane z nich linie napowietrzne średniego napięcia 15 kV i niskiego napięcia zabezpieczają obecne zapotrzebowanie na energię elektryczną. Sieć niskiego napięcia wymaga modernizacji i przebudowy (skablowania).

Przez teren gminy Gidle przebiega linia elektroenergetyczna napowietrzna wysokiego napięcia 110 kV Kłomnice - Gidle i przewiduje się realizację linii 110 kV Gidle-Żytno. Powyższa sieć energetyczna oraz źródła odbioru energii elektrycznej stanowią główne źródło

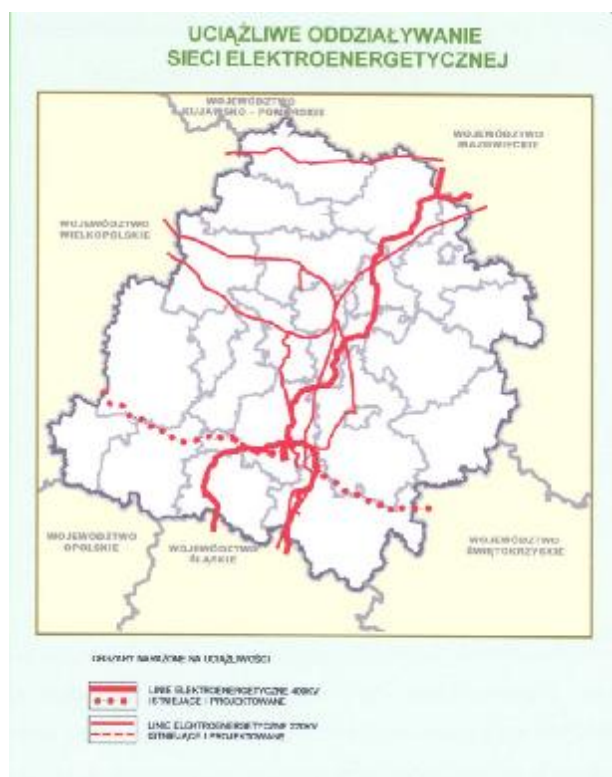
promieniowania typu elektromagnetycznego niejonizującego.

Dopuszczalne wartości pola elektrycznego ELF wg. norm polskich i zaleceń międzynarodowych wynoszą 10 kV/m i 1 kV/m odpowiednio dla strefy ograniczonej i nieograniczonej czasowo ekspozycji społecznej.

Położenie i połączenie układu infrastruktury energetycznej w powiecie radomszczańskim pokazuje poniższa mapa. Mapa ta pokazuje, że gmina Gidle leży poza strefą intensywnego przesyłu energii elektrycznej, a co za tym idzie w strefie nieistotnego oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego, poniżej wielkości dopuszczalnych.

Rysunek 4. Energetyka gminy Gidle na tle powiatu radomszczańskiego

Rysunek 5. Uciążliwe oddziaływanie sieci elektroenergetycznej

4.6.1 Oddziaływanie pola elektromagnetycznego o średniej i dużej częstotliwości

Pole elektromagnetyczne o średniej i dużej częstotliwości (z zakresu 0,1 MHz do 300 GHz) wg obecnego stanu wiedzy, oddziałuje na organizmy żywe jedynie termicznie. Niemniej istnieją przesłanki, że może istnieć inne negatywne oddziaływanie. W związku z tym w Programie Ochrony Środowiska, należy umieścić stały monitoring skutków tego oddziaływania.

Rozmieszczenie emitentów omawianego promieniowania w powiecie obrazuje poniższa mapa.

Na terenie gminy Gidle istnieją aktualnie trzy stacje bazowe: PLUS GSM, IDEA zlokalizowane w Gidlach oraz ERA GSM w Ciężkowicach o częstotliwości 900 MHz.

Rysunek 6. Rozmieszczenie anten emitujących promieniowanie PEM w zakresie 0,1 MHz do 300 GHz znajdujących się na terenie powiatu radomszczańskiego.

4.7 Gospodarka odpadami

Aktualna sytuacja w dziedzinie odpadów pokazana jest w „Planie Gospodarki Odpadami dla gminy Gidle”.

Z uwagi na fakt, że problematyka odpadów w gminie Gidle najsilniej oddziałuje na środowisko naturalne, a co z tym idzie musi mieć odpowiednie odniesienie w Gminnym Programie Ochrony Środowiska.

Dla potrzeb tego Programu, poniżej cytuje się informacje zawarte w „Gminnym Planie Gospodarki Odpadami” uznając, że wpłynie to na jasności prezentacji rozwiązywanego problemu.

W całości problematyki ochrony środowiska, szczególnie na poziomie gminy problematyka odpadów należy do najważniejszych z uwagi na skalę problemu, a co za tym idzie oddziaływanie na środowisko.

Prawidłowe rozwiązanie problemów odpadów stanowi dla większości gmin 70%

problematyki ochrony środowiska.

W przypadku gminy Gidle, oprócz problematyki odpadów, znaczenia nabierają również działania wynikające z „Programu zachowania różnorodności biologicznej”.

5. Uwarunkowania zewnętrzne i obiektywne wpływające na stan środowiska

5.1 Wpływ rolnictwa na środowisko

Współczesny krajobraz Polski jest krajobrazem mozaikowym rolno-leśnym, w którym użytki rolne i lasy zajmują niemal 90% ogólnej powierzchni. Z uwagi na polodowcowe pochodzenie gleb i usytuowanie w klimacie przejściowym warunki do produkcji rolnej i leśnej są znacznie gorsze, niż w innych krajach europejskich. Ekstensywne metody produkcji stosowane w dużej ilości gospodarstw warunkują zachowanie wiele gatunków i specyficznych siedlisk, które stały się rzadkie lub wręcz przestały istnieć w krajach o intensywnym rolnictwie. Polska jest postrzegana jako kraj o strategicznym znaczeniu dla zachowania globalnej populacji ptaków charakterystycznych dla obszarów rolnych jak np. bocian czy derkacz.

Obszary rolne w Polsce nie są jednak całkowicie wolne od zagrożeń. Dotyczy to też w znacznym stopniu terenów gminy Gidle. Obserwuje się wiele niekorzystnych zjawisk, których większość jest konsekwencją błędów popełnionych w przeszłości takich jak:

- wykorzystanie rolnicze gleb słabych i podatnych na erozję,
- nieracjonalna gospodarka wodna w zlewniach rolniczych,
- niski poziom edukacji w zakresie racjonalnej gospodarki rolnej,
- zaniedbania pod względem wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę ochrony środowiska.

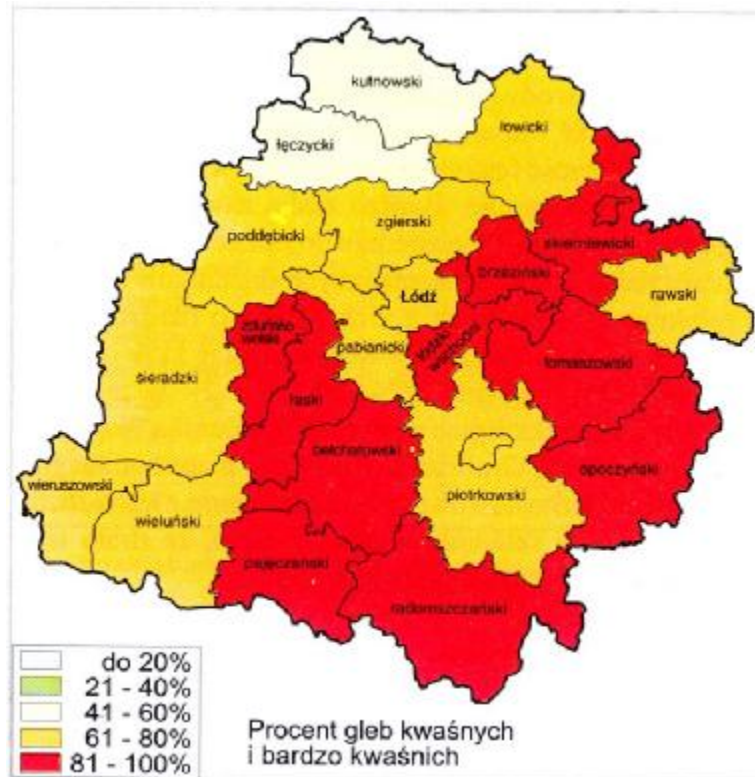
Ostatnio dają o sobie znać nowe zagrożenia związane z odłogowaniem najsłabszych gruntów rolnych i zaniechanie stosowania dobrych praktyk w produkcji rolniczej (np. uproszczenie zmianowania roślin, rezygnacja z nawożenia obornikiem).

Dlatego ostojom przyrody związanym z użytkami rolnymi mogą zagrażać:

- zmiana tradycyjnego systemu uprawy i hodowli, która wynika z intensyfikacji produkcji rolniczej,
- zaniechanie gospodarowania na użytkach zielonych, co prowadzi do ich odłogowania, zarastania i zaniku rzadkich populacji ptaków i roślin,
- istnienie zaległości w stosowaniu przyjaznych środowisku technologii produkcji rolniczej.

5.2 Natężenie czynników degradujących glebę

Podstawowym czynnikiem degradującym gleby w Polsce jest wysokie zakwaszenie, które ma głównie pochodzenie naturalne, uwarunkowane przez czynniki klimatyczne i glebowe. Do wysokiego zakwaszania gleb użytkowanych rolniczo przyczynia się także niewłaściwe nawożenie. Gleby kwaśne i bardzo kwaśne stanowią około 45% gruntów rolnych. Sytuację w gminie Gidle obrazuje mapka kwasowości gleb.

Rysunek 9. Kwasowość gleb w województwie łódzkim.

Silne zakwaszenie gleb wpływa niekorzystnie na plonowanie i zmniejsza efektywność nawożenia, powodując wypłukiwanie niektórych składników pokarmowych w głąb profilu glebowego. Silne zakwaszenie blokuje dostępność dla roślin uprawnych części składników pokarmowych a innych zwiększa - np. metali ciężkich. Wapnowanie gleb jest podstawowym sposobem walki z tym zjawiskiem, ponieważ obok zmniejszenia zakwaszenia zabieg ten decyduje o poprawie właściwości fizycznych gleb. Roczne zapotrzebowanie rolnictwa polskiego na nawozy wapniowe wynosi około 2,8 miliona ton CaO.

W ostatnich latach średnie zużycie nawozów wapniowych w czystym składniku wyraźnie spadło z 182,4 kg/ha w 1989 roku do poziomu 95,1 kg/ha w 1999/2000, przyczyniając się do obniżenia skuteczności przeciwdziałania zakwaszeniu w skali kraju. Zużycie wapna w gminie Gidle w ostatnim okresie kształtowało się na poziomie ~50t/rok.

Kolejnym czynnikiem erozji gleb są działania wody. Wedle szacunków, erozją wodną zagrożone jest 28,5% powierzchni kraju (11% w stopniu średnim, 3,7% w stopniu silnym), zaś erozją wietrzną - 27,6% (1% w stopniu silnym). Najsilniej na erozję wodną narażone są obszary górskie i wyżynne, zbudowane ze skał mało zwięzłych. Erozja średniego stopnia dotyka głównie obszary pojezierzy. Na obszarach górskich ponad połowa obszarów zagrożona jest erozją, zaś dla górskich terenów rolnych wskaźnik ten sięga nawet 80%. Największe obszary, silnie zagrożone erozją wietrzną występują w województwach o małej lesistości np. w województwie łódzkim i mazowieckim.(nie dotyczy gminy Gidle) Przeciwdziałanie erozji nie jest szeroko stosowane ze względu na wysoki koszt agrotechniki przeciwoerozyjnej oraz tworzenia osłon w postaci zadrzewień i zakrzaceń na terenach wylesionych.

5.3 Zastosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej

Z uwagi na rolniczy charakter gminy, należy wskazać rolnictwo jako jedno z podstawowych źródeł zanieczyszczenia środowiska. W pierwszym rzędzie wymienić tu należy stosowanie nawozów naturalnych tj. gnojówki, gnojowicy i obornika. Użytkowanie tych nawozów reguluje ustawa o nawozach i nawożeniu.

Obszar użytków rolnych zajmuje powierzchnię około 85,6% gminy (5572 ha). W ostatnich latach dynamicznie wzrastała powierzchnia ugorów i odłogów, które w 2000r. zajmowały około 5-10% gruntów ornych gminy.

Stan środowiska przyrodniczego determinowany jest w znacznej mierze nawożeniem gruntów nawozami naturalnymi i sztucznymi. Ilości używanych nawozów naturalnych wynikają z pogłowia zwierząt hodowlanych na terenie gminy. Pogłowia zwierząt w gminie Gidle przedstawia się następująco (źródło: Narodowy spis powszechny ludności GUS 2002):

- bydło - 1668 sztuk (w tym krowy mleczne 913, krowy niemleczne 755),
- trzoda chlewna - 1081 sztuk (w tym lochy 98),
- owce - sztuk 9,
- kozy - sztuk 87,
- konie - sztuk 97,
- króliki-sztuk 588,
- drób - sztuk 13996 (w tym 10311 kury).

Ilość nawozów naturalnych i składników w nawozach od 1 sztuki zwierząt na rok zawarta jest w tabeli poniżej.

Tabela 15. Ilości nawozów naturalnych na jednostkę hodowlaną

Grupa i rodzaj zwierząt	Obornik				Gnojowica			
	Masa Ton	Azot kg	Fosfor kg	Potas kg	Masa Ton	Azot kg	Fosfor kg	Potas kg
Bydło								
Cielęta 0-6	2,6	20,8	5,2	12,6	-	-	-	-
Jałówki, byczki 6-12	2,9	15,4	8,1	19,1	7,0	23,1	7,7	29,4
Jałówki, byczki 12-24	4,8	25,0	15,4	31,2	12,1	42,3	15,7	58,1
Krowy - 4000 l mleka	12,0	66,0	38,3	64,8	23,2	97,4	39,4	107,0
Trzoda								
Maciora z prosiętami	4,0	20,0	24,4	18,8	8,3	25,4	26,6	20,7
Warchlaki do 30 kg	0,6	3,6	3,4	2,7	1,2	5,4	3,8	3,1
Tuczniaki 30-110kg	1,2	7,2	6,9	5,4	2,4	10,8	7,5	6,3
Inne								
Owce	1,5	1,1	0,6	1,8	-	-	-	-
Konie	2,8	23,8	12,9	33,9	-	-	-	-

- przy całorocznym utrzymywaniu zwierząt w oborze

Przy najniekorzystniejszej obsadzie oraz całorocznym utrzymywaniu zwierząt w obiektach inwentarskich szacunkowa całkowita roczna ilość:

obornika wytwarzanego na terenie gminy może wynieść:

913 krów mlecznych * 12 [Mg/rok] + 755 jałówki, byczki * 4,8 [Mg/rok] + 98 loch * 4,0 [Mg/rok] + 983 Tuczniaki 30-110 kg * 1,5 [Mg/rok] + 96 owiec i kóz * 1,5 [Mg/rok] + 97 koni * 2,8 [Mg/rok]= 17,28 tyś Mg / rok

gnojowicy wytwarzanej na terenie gminy może wynieść:

913 krów mlecznych * 23,2 [Mg/rok] + 755 jałówki, byczki * 12,1 [Mg/rok] + 98 loch * 8,3 [Mg/rok] + 983 Tuczniaki 30-110 kg * 2,4 [Mg/rok] = 33,49 tyś Mg/rok

Do priorytetów w zakresie dobrej praktyki rolniczej należą:

- p** Zaopatrzenie w wodę i kanalizację każdego gospodarstwa wiejskiego / siedliska jest podstawową zasadą ochrony środowiska na obszarach wiejskich.
- p** W przypadku rozproszonej zabudowy racjonalnym rozwiązaniem są lokalne wodociągi i przydomowe oczyszczalnie ścieków dla kilku zagród / gospodarstw domowych położonych blisko siebie.
- p** Przy braku możliwości podłączenia gospodarstwa / zagrody do gminnej lub lokalnej sieci wodociągowej powinno ono posiadać indywidualne ujęcie wody wykonane zgodnie z wymaganiami przepisów prawa budowlanego.
- p** Przy braku możliwości podłączenia gospodarstwa / zagrody do gminnej lub lokalnej sieci kanalizacji powinno być ono wyposażone w przydomową oczyszczalnię ścieków lub szczelny zbiornik do czasowego gromadzenia nieczystości ciekłych, jeżeli ich ilość odprowadzana do tego zbiornika nie przekracza 10m³/dobę
- p** Gospodarka odpadami komunalnymi w gminie powinna być prowadzona w sposób umożliwiający:
  - segregację i selektywną zbiórkę odpadów,
  - zmniejszanie ilości odpadów, które nie nadają się do powtórnego wykorzystania,
  - eliminowanie odpadów toksycznych i specjalnych (oleje, farby, rozpuszczalniki),
  - gospodarcze wykorzystanie odpadów,
- p** składowanie odpadów nie powodujących skażenia środowiska. Budynki gospodarcze, uciążliwe dla otoczenia ze względu na ulatniające się z nich substancje odorowe, powinny być usytuowane po stronie zawietrznej względem budynku mieszkalnego, a ponadto wskazane jest odizolowanie ich pasem zieleni (drzew, krzewów),
- p** Odległości otwartych zbiorników na płynne odchody zwierzęce o pojemności do 200 m² oraz płyt gnojowych powinny wynosić co najmniej:
  - od otworów okiennych i drzwi budynków mieszkalnych na sąsiednich działkach - 30 m,
  - od budynków przetwórstwa rolnospożywczego - 50 m,
  - od magazynów pasz i ziarna-10 m,
  - od granicy działki sąsiedniej - 4 m,
  - od silosów na zboże i pasze - 5 m,
  - od silosów na kiszonki - 10 m.

5.4 Występowanie gruntów odłogowanych

Zaniechanie użytkowania gruntów rolnych jest zjawiskiem, które nie występuje w tak dużej skali w krajach UE. W 2000r. powierzchnia odłogów i ugorów wyniosła w Polsce 1,7 mln ha, tj. 11,9% ogólnej powierzchni gruntów ornych.

W gminie Gidle obszar gruntów odłogowanych szacuje się na 1524 ha i ugorów na 191 ha.

Ocenia się, że faktycznie areał gruntów porzuconych jest większy, zwłaszcza w obrębie użytków zielonych w związku ze zmniejszeniem się pogłowia zwierząt gospodarskich i mniejszym zapotrzebowaniem na pasze. Wkraczanie roślinności wysokiej na tereny porzuconych łąk lub pastwisk jest główną przyczyną degradacji różnorodności biologicznej.

5.5 Stan wód i gospodarka wodna

Polska zaliczana jest do krajów ubogich w zasoby wodne. Jednym ze wskaźników tego stanu jest średni odpływ z wielolecia, który wynosi zaledwie 63 mld m³/rok. Wartość ta daje średnio 1660 m³/rok na mieszkańca, podczas gdy w krajach europejskich przeciętne zasoby wód powierzchniowych wynoszą 4560 m³/rok na mieszkańca. Wielkość zasobów wód powierzchniowych jest zmienna, zarówno w skali roku jak i wielolecia. Zasoby wodne nie są rozłożone równomiernie - problem deficytu wody dotyka centralną część kraju, zaś południowe rejony górskie są często nawiedzane przez opady intensywne.

Na obszarach rolniczych problem zanieczyszczeń azotanowych w Polsce nie jest tak znaczący jak i w krajach UE, jednakże będzie narastał ze względu na zaniedbania w zakresie przechowywania odchodów zwierząt, ponieważ:

- w Polsce 75% zwierząt utrzymywanych jest w systemie ściółkowym (gdzie wytwarzany jest obornik i gnojówka), a 25% w systemie bezściółkowym (gdzie wytwarzana jest gnojowica)
- codzienną praktyką jest przechowywanie obornika bezpośrednio na gruncie; w efekcie w 2000 roku 44,8% studni przydomowych posiadało wody złej jakości i nie zdatnej do picia (powyżej 1 mg azotanów/l);
- słabe wyposażenie gospodarstw w płyty gnojowe i zbiorniki na gnojowicę; około 25% gospodarstw posiadało płyty gnojowe i 3,8% zbiorniki na gnojowicę o średniej pojemności magazynowania na 4 miesiące.

Problem zanieczyszczenia wód, mimo spadku produkcji rolniczej, będzie zagadnieniem pierwszoplanowym dopóki nie będą powszechnie przestrzegane zasady przechowywania nawozów organicznych oraz ograniczające spływ powierzchniowy związków biogenych z pól.

Woda może się stać czynnikiem limitującym rozwój produkcji rolnej. Zakłócenie bilansu wodnego obszarów rolniczych prowadzi do trwałego obniżenia potencjału produkcyjnego gruntów rolnych. Dlatego też zwiększenie zasobów wodnych w glebie, w siedliskach mokradłowych oraz hamowanie spływu powierzchniowego wód ma duże znaczenie dla perspektywy rozwoju rolnictwa na obszarach zagrożonych deficytem wody.

W 1999 roku powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych wynosiła 36,2%, dlatego strategia działań w zakresie melioracji powinna uwzględniać następujące elementy:

- ograniczenie nowych melioracji mających w założeniu zmniejszenie uwilgotnienia,
- konieczność modernizacji istniejących systemów melioracyjnych ukierunkowanych na użycie urządzeń nawadniających,
- weryfikacja funkcjonowania sieci melioracyjnych na obszarach o funkcji

siedliskotwórczych oraz na terenach, z których wycofało się rolnictwo.

W gminie Gidle, z uwagi na położenie przy rzece Warcie oraz przepływie dopływów Warty sytuacja w zakresie zasobów wodnych jest, na tle opisanej sytuacji krajowej, dobra. Nakłada to jednak obowiązek staranności korzystania z tych zasobów. Realizacja tego obowiązku jest ważnym elementem Gminnego Programu Ochrony Środowiska.

Program Regionalny WARTA jest jedną z form realizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego, jako jeden z Programów Realizacyjnych Strategii, w dziale dotyczącym „Uporządkowania gospodarki przestrzennej”. Cel opisano następująco:
„Całościowe opracowanie programowe, obejmujące gospodarkę wodno-ściekową w zlewni rzeki Warty i jego realizację”.

Program wpisuje się ponad to w proces wypełniania zobowiązań Polski w stosunku do wymagań Unii Europejskiej. Dostosowywanie się do nich odbywać się będzie w dwóch etapach:

1. Transpozycja przepisów prawa UE do prawodawstwa polskiego,
  2. Wdrożenie wymagań przepisów ochrony środowiska,
- zgodnie ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Polski do roku 2025.

Podstawowym celem Programu Regionalnego Warta jest zrównoważony rozwój.

W związku z nawarstwieniem się zaległości w dziedzinie ochrony środowiska w regionie zlewni Warty na terenie województwa łódzkiego, za priorytety uznano:

- Sukcesywną eliminację procesów i działań gospodarczych szkodliwych dla zdrowia ludzi i środowiska,
- Promocję „przyjaznych środowisku” sposobów gospodarowania,
- Przywracanie środowiska do właściwego stanu, wszędzie tam, gdzie nastąpiło naruszenie równowagi przyrodniczej.

Cel podstawowy Programu będzie realizowany przez osiągnięcie następujących zadań szczegółowych:

- Tworzenie warunków do poprawy stanu jakości wody w zbiorniku zaporowym Jeziorsko,
- Ochronę rzeki i doliny Warty oraz zmniejszenie ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do rzeki Odry i Bałtyku (m.in. w ramach Programu dla Odry 2006),
- Rekultywację rzeki i doliny Neru,
- Stworzenie obszaru o dużych walorach rekreacyjnych.

Podstawowe problemy ekologiczne obszaru objętego Programem regionalnym Warta:

I. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych – stan czystości wód nie odpowiada normom (nie pozwala na zachowanie wymaganych klas czystości); przyczyny:

- Zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych, oczyszczonych i nieoczyszczonych,
- Spływy z terenów rolniczych, zurbanizowanych i komunikacyjnych,
- Eutrofizacja zbiornika Jeziorsko, powodująca wtórne zanieczyszczenie wód,
- Ograniczenie możliwości samooczyszczania wód.

II. Zanieczyszczenia wód podziemnych – częste przekroczenia wskaźników klas czystości; przyczyny:

- Zrzuty ścieków bezpośrednio do gruntu,
- Nielegalne wylewiska odpadów płynnych,
- Nieszczelne zbiorniki bezodpływowe na nieczystości płynne,
- Odcieki z wysypisk odpadów infiltrujące do gruntu,
- Infiltracja zanieczyszczonych wód rzek do warstw wodonośnych.

III. Zanieczyszczenia gleb; przyczyny:

- Zanieczyszczenia metalami ciężkimi w wyniku stosowania nawozów mineralnych i organicznych,

- Niskie pH z powodu kwaśnych deszczy,
  - Zanieczyszczenia toksynami ze środków ochrony roślin,
  - Nawadnianie gleb zanieczyszczonymi rzekami,
  - Zanieczyszczenia substancjami ropopochodnymi,
  - Zagrożenie erozją w przypadku nieprawidłowego użytkowania obszarów rolniczych.
- IV.** Zanieczyszczenia powietrza – przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu (w szczególności w rejonach dużych miast i zakładów przemysłowych); źródła:
- Elektrownia, elektrociepłownie i ciepłownie,
  - Duże zakłady przemysłowe o uciążliwych dla powietrza technologiach,
  - Drogi o dużym natężeniu ruchu samochodowego,
  - „Niska emisja” (np. lokalne kotłownie),
  - Niewłaściwa eksploatacja wysypisk odpadów.
- V.** Degradacja krajobrazów, m.in. na skutek wylesiania na dużą skalę, czy wielkoobszarowych inwestycji przemysłowych.
- VI.** Zagrożenia powodziowe – brak dostatecznej ilości wałów przeciwpowodziowych i zbiorników retencyjnych.
- VII.** Niedobór wody – zbyt intensywna eksploatacja ujęć wód podziemnych (głównie przemysł).
- VIII.** Zanieczyszczenia odpadami; przyczyny:
- Brak racjonalnej gospodarki odpadowej selektywnej zbiórki odpadów,
  - Duża liczba dzikich wysypisk,
  - Składowanie na wysypiskach odpadów z oczyszczalni ścieków

5.6 Ochrona gruntów rolnych i leśnych

Ochrona gruntów rolnych i leśnych jest prowadzona w oparciu o Ustawę z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z dnia 22 lutego 1995 r.).

Ochrona gruntów rolnych polega na ograniczaniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nieleśne zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej powstającym wskutek działalności nierolniczej; rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze oraz na zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych. Warto wskazać, iż ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych dopuszcza zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych w sytuacji, gdy dotychczasowy powoduje niszczenie zlokalizowanych na nich stanowisk archeologicznych. Ochrona gruntów leśnych polega na ograniczaniu przeznaczania ich na cele nieleśne lub nierolnicze; zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej; przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej oraz na poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności.

Ograniczenie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze lub nieleśne polega na konieczności uzyskaniu zgody odpowiedniego organu i decyzji zmieniającej przeznaczenie gruntów oraz uiszczeniu odpowiedniej należności przez właściciela gruntów.

Właściciele gruntów rolnych są zobowiązani do zapobiegania degradacji gleby, a właściwy organ, ze względu na ochronę gleb przed erozją, może, w drodze decyzji, nakazać właścicielowi zalesienie, zadrzewienie czy zakrzewienie gruntów lub założenie na nich trwałych użytków zielonych. Właścicielowi gruntów przysługuje zwrot kosztów zakupu niezbędnych nasion i sadzonek ze środków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych.

Środki na realizację założeń ochrony gruntów rolnych pochodzą z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, a w przypadku ochrony gruntów leśnych, poprzez prowadzenie właściwej

gospodarki leśnej z Funduszu Leśnego. (Ustawa o lasach Dz. U. 91.101.444 z dnia 8 listopada 1991 r).

Aktualnie źródłem największego strumienia środków finansowych na zalesianie są środki z Funduszy Strukturalnych W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich-działanie 2.1 Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą lub pożarem oraz wprowadzeniu odpowiednich instrumentów zapobiegawczych oraz ze środków w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich – Wsparcie na zalesianie. Szczególnie to ostatnie źródło środków finansowych jest warte upowszechnienia, bo może stanowić dodatkowy dochód mieszkańców wsi.

5.7 Zalesianie gruntów rolnych

Pomoc związana z zalesianiem gruntów rolnych odbywa się w oparciu o Ustawę o lasach oraz Ustawę o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia, która reguluje zasady przeznaczania gruntów rolnych do zalesienia, zasady prowadzenia uprawy leśnej oraz wielkości ekwiwalentów z tytułu wyłączenia gruntów z upraw rolnych.

W latach 1995-2000 zalesiono łącznie 107,0 tyś. ha, tj. 107% planowanej powierzchni. Realizacja programu przebiegała jednak inaczej na gruntach stanowiących własność skarbu państwa niż na gruntach prywatnych. Zalesienia na gruntach prywatnych zrealizowano w 74%. Wynikało to między innymi z niedostatecznych środków finansowych na wspieranie działań zalesieniowych, które są kosztowne, wymagają znacznych nakładów pracy i pozostają poza zasięgiem możliwości finansowych polskiego rolnika.

Środki na dofinansowanie dotychczasowych zalesień pochodziły z budżetu Państwa, z części funduszu leśnego Lasów Państwowych (finansowanie głównie sadzonek), z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Planowanie nowych zalesień, jak również nadzór nad ich wykonywaniem leży w kompetencjach starosty powiatowego, który zwyczajowo deleguje te funkcje nadleśnictwom lub tworzy własne służby specjalistyczne.

Wsparcie zalesianie gruntów rolnych według zasad określonych w Ustawie o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia zostało zapoczątkowane w 2001 r. Do zalesiania kwalifikowane są na ogół grunty klasy VI lub V, narażone na erozję bądź zdegradowane.

Łączna powierzchnia gruntu przeznaczonego do zalesienia nie może być mniejsza niż 0,4 ha i nie może przekraczać 30 ha, przy czym minimalna powierzchnia wydzielenia musi wynosić co najmniej 0,10 ha.

Do łącznej powierzchni gruntów przeznaczonych do zalesienia zalicza się także grunty należące do najwyżej trzech gospodarstw rolnych, pod warunkiem istnienia wspólnej granicy pomiędzy co najmniej dwoma parcelami stanowiącymi grunty przeznaczone do zalesienia, a należącymi do odrębnych gospodarstw rolnych.

Po otrzymaniu decyzji administracyjnej o prowadzeniu uprawy leśnej, właściciel nabywa prawo do miesięcznego ekwiwalentu za wyłączenie gruntu z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej. Wypłata ekwiwalentu finansowane są ze środków będących w dyspozycji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Sytuacje w zakresie lesistości gminy Gidle pokazują poniższe dane.

Na terenie gmin znajduje się 4025 ha lasów: w tym 644 ha lasów będących w posiadaniu właścicieli prywatnych. Co stanowi 16 % lesistości.

5.8 Rozwój rolnictwa ekologicznego

W ostatnich latach nastąpił dynamiczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych - przede wszystkim na terenach Polski południowo-wschodniej i środkowej. Wzrost ten jest związany z wprowadzeniem od 1998 roku dotacji do kosztów kontroli, a przede wszystkim od 1999 roku dotacji do hektara upraw ekologicznych. Spowodowało to trzykrotny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych w ciągu zaledwie 3 lat. W 2001 roku liczba ta wyniosła 1787, o łącznej powierzchni ok. 38 000 ha.

Pomimo tendencji wzrostowej, liczba gospodarstw ekologicznych i ich łączna powierzchnia jest relatywnie niewielka, zważywszy na fakt, że prawie całość gruntów na terenie Polski spełnia wysokie wymagania środowiskowe (tzn. cechuje je brak zanieczyszczeniami metalami ciężkim i innymi zanieczyszczeniami przemysłowymi).

5.9 Ochrona zasobów genetycznych w rolnictwie

Od 1996 roku prowadzona jest w Polsce koordynacja działań na rzecz ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich, którą początkowo Minister Rolnictwa zlecił Centralnej Stacji Hodowli Zwierząt, następnie Krajowemu Centrum Hodowli Zwierząt a od 1 stycznia 2002 Instytutowi Zootechniki. W strukturze Instytutu utworzony został Krajowy Ośrodek Koordynacyjny ds. Zasobów Genetycznych Zwierząt, który współpracuje z Zespołem Doradczym i 9 Grupami Roboczymi (ds. bydła, koni, trzody, owiec i kóz, drobiu, ryb, pszczół, biotechnologii).

W maju 2002 zatwierdzone zostały do realizacji 32 programy ochrony zasobów genetycznych populacji obejmujące łącznie 75 ras, odmian, linii i rodzin zwierząt gospodarskich.

Utrzymywanie ras zwierząt objętych programami ochrony jest od wielu lat wspomagane dotacją z budżetu państwa, wysokość stawek dotacji oraz objęta nią liczba zwierząt poszczególnych ras i odmian jest corocznie ustalana rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

6. Zintegrowane podejście do ochrony środowiska w gminie

6.1 Wymogi formalne

Ustawa - Prawo ochrony środowiska (POŚ) wprowadziła od 1 stycznia 2002r. obowiązek uzyskiwania pozwoleń zintegrowanych na prowadzenie instalacji typu IPPC. Uzyskanie pozwolenia zintegrowanego będzie miało wpływ na działalność instalacji typu IPPC z uwagi na następujące wymagania systemu pozwoleń zintegrowanych:

- zapobieganie, a w następnej kolejności dopiero ograniczanie emisji zanieczyszczeń,
- stała poprawa technik służących zapobieganiu zanieczyszczeniom środowiska,
- stworzenie i ciągłe doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem w zakładzie,
- nowe metody współpracy z władzami środowiskowymi.

Spełnienie tych wymagań może skutkować koniecznością poniesienia kosztów inwestycyjnych związanych z wdrażaniem nowej i „czystszej” technologii. Koszty te mogą być znacznie zróżnicowane w zależności od zakładu i gałęzi przemysłu. Jednocześnie prace przygotowawcze prowadzące do uzyskania pozwolenia zintegrowanego mogą przynieść korzyści zakładom typu IPPC poprzez:

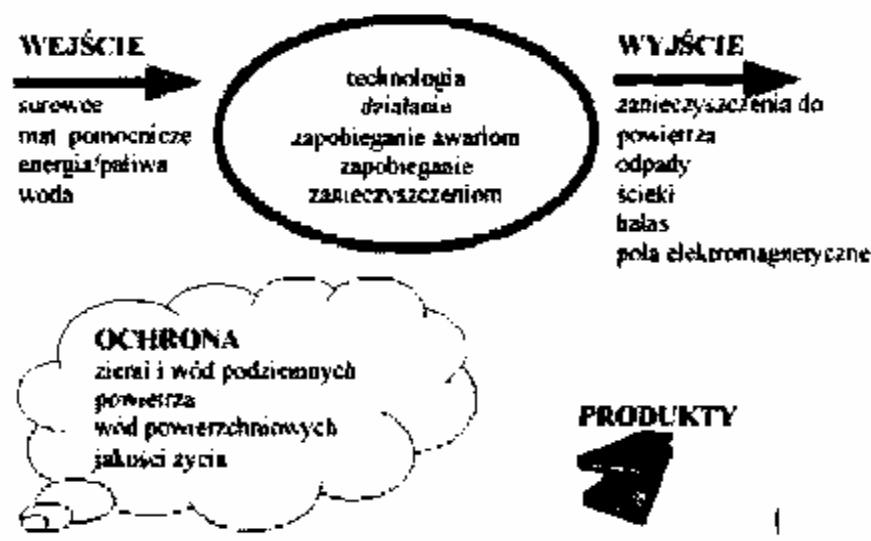
- poprawę znajomości i możliwości nadzorowania substancji zanieczyszczających emitowanych przez instalację - oznacza to zmniejszenie ryzyka związanego z działaniem zakładu, co czyni zakład bardziej atrakcyjnym dla inwestorów,
- poprawę sposobu zarządzania i znajomości strumieni przepływu zasobów, z których korzysta zakład, takich jak np. energia, woda, stosowane surowce, co może prowadzić do oszczędności w zużyciu zasobów i oszczędności finansowych,
- poprawę stosunków z udziałowcami poprzez dostępność do pełnej informacji o problemach środowiskowych, zwiększenie dostępu do rynków międzynarodowych w oparciu o zalety środowiskowe zakładu.

Pozwolenie zintegrowane jest decyzją administracyjną będącą *de facto* rodzajem szczegółowej licencji na prowadzenie instalacji, na warunkach ustalonych dla wszystkich komponentów środowiska oraz przy spełnieniu wymagań technicznych określonych jako najlepsze dostępne techniki (ang. *Best Available Techniques* - BAT). Pozwolenie to powinno również określać rodzaj i ilość wykorzystywanej energii, materiałów, surowców i paliw.

System prawny IPPC wprowadza:

- jedno pozwolenie zintegrowane dla wszystkich instalacji znajdujących się na danym terenie i objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, konieczność stosowania BAT przez instalacje typu IPPC,
- obowiązek prowadzenia instalacji w sposób najmniej uciążliwy dla środowiska jako całości,
- obowiązek zapewnienia zgodności sposobu działania instalacji z wymaganiami określonymi w pozwoleniu zintegrowanym,
- obowiązek kontroli i monitorowania emisji oraz procesów technologicznych przez prowadzącego instalację ,
- dostęp publiczny do wniosku o wydanie pozwolenia i pozwolenia zintegrowanego, zakaz eksploatacji instalacji typu IPPC bez ważnego pozwolenia zintegrowanego lub z naruszeniem jego warunków.

Głównym celem systemu jest zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń oraz osiągnięcie ochrony środowiska rozumianego jako całość - bez preferowania ochrony jednego komponentu środowiska kosztem zwiększenia zanieczyszczenia innego komponentu.

Rysunek. 10. Schemat zintegrowanego podejścia do ochrony środowiska.

6.2 Wymagania wobec przedsiębiorstw w gminie

Analizując sytuację w gminie Gidle, należy wskazać, iż żadne z funkcjonujących aktualnie przedsiębiorstw nie wymaga dziś uzyskiwania pozwolenia zintegrowanego na korzystanie ze środowiska. Większość z funkcjonujących przedsiębiorców wymaga jedynie pozwoleń cząstkowych na korzystanie ze środowiska, w zakresie gospodarki odpadami, emisji zanieczyszczeń do powietrza czy też emisji hałasu do środowiska,

6.3 Wpływ realizacji programu zagospodarowania odpadów na warunki rozwoju gminy oraz cele wyższego szczebla.

Niewątpliwie wymogi stawiane gospodarce odpadami będą miały znaczący wpływ na dynamikę rozwoju gminy. Szczególnie uwidoczni to się wzrostem kosztów inwestycyjnych, co będzie wiązało się z potrzebą budowy odpowiedniej infrastruktury ekologicznej. Wpływ ten musi być rozważany na tle prognozowanych wielkości odpadów.

Zmiany jakości i ilości odpadów następują wolno, tak jak wolno następują zmiany w przyzwyczajeniach czy zmiany w poziomie dochodów ludności. Na prognozowane zmiany wielkości strumienia odpadów składają się zasadniczo 2 czynniki: liczba ludności i jednostkowy wskaźnik emisji odpadów, liczony np. w kg odpadów na mieszkańca rocznie. Prognozę zmian wskaźników emisji odpadów wykonano dla poszczególnych typów źródeł odpadów. Dla potrzeb konstrukcji GPOŚ przyjęto prognozę demograficzną określaną przez GUS.

Rozważając przypuszczalne trendy zmian składu odpadów komunalnych - przyjęto na najbliższe 12 lat „optymistyczny” wariant rozwoju sytuacji, który w przyszłości będzie kształtował skład odpadów. Przewidywanie zmian składu opierało się m.in. na następujących przesłankach:

- rozwój gospodarki będzie postępował bez większych załamania i struktura gospodarki będzie zbliżała się do gospodarki krajów zachodnioeuropejskich,
- rozwój gospodarczy, który powoli pociągał będzie za sobą wzrost zamożności społeczeństwa, spowoduje m.in. rozwój rynku prasowego, a to w konsekwencji wpłynie także na wzrost ilości papieru w odpadach,

- powoli następować będzie rozwój sieci gastronomicznej,
- zakłada się, że przez najbliższe 5 lat dominować będą postawy konsumpcyjne, wysoce „odpadogenne”, następnie zaś, stopniowo, coraz częściej obserwowane będą postawy proekologiczne, w których zawarty będzie również świadomy stosunek do problematyki odpadów. Uwidoczni się to również m.in. spadkiem ilości tworzyw sztucznych na korzyść ilości szkła i wyrobów z drewna czy innych materiałów, przede wszystkim materiałów podatnych na recykulację (szkło) czy łatwo degradowalnych - jak papier czy drewno,
- po początkowym okresie stagnacji nastąpi wzrost budownictwa oraz w szczególności prac remontowo-budowlanych, co z drugiej strony zaowocuje wzrostem ilości odpadów poremontowych (w tym gruzu), w strukturze odpadów da to wzrost ilości odpadów „innych mineralnych”.

Powyżej przedstawiony scenariusz rozwijał będzie się wolno, wobec czego założono też niewielkie - w skali rocznej - zmiany „emisji” poszczególnych składników, zmiany nie większe niż 3%.

W chwili obecnej w gminie Gidle produkowane jest około 1050 Mg/rok. Planowane jest zwiększenie się ilości odpadów do 1540 Mg/rok. Ilość ta spowodowana jest wzrostem ilości produkowanych odpadów przez jednego mieszkańca w ciągu roku z 150 kg/M/rok do 220 kg/M/rok.

Celem polityki województwa łódzkiego jest wytyczenie działań do uporządkowania gospodarki odpadami, niezależnie od miejsca ich powstawania (odpady komunalne i przemysłowe, w tym również niebezpieczne), jako elementu zrównoważonego rozwoju gospodarczego regionu. Celem tych działań powinno być zarówno zapobieganie powstawaniu odpadów lub ograniczenie ich ilości oraz ich negatywnego oddziaływania na zdrowie ludzi i środowisko, jak również odzysk i unieszkodliwianie odpadów.

Zadaniem polityki województwa łódzkiego w zakresie gospodarki odpadami jest nie tylko zrealizowanie podstawowych celów wymienionych powyżej, lecz również wytyczenie kierunków działań przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego regionu, a przede wszystkim do likwidowania lub co najmniej obniżania skali bezrobocia.

W związku z powyższym, polityka województwa łódzkiego w zakresie gospodarki odpadami powinna zmierzać w kierunku stworzenia dodatkowych miejsc pracy w województwie, poprzez rozwinięcie sieci firm usługowych zajmujących się różnymi formami zagospodarowania odpadów.

Należy stworzyć warunki prawne, organizacyjne, finansowe oraz infrastrukturalne do:

- rozwoju drobnej przedsiębiorczości w zakresie usług związanych z transportem, segregowaniem, odzyskiem, utylizacją i składowaniem odpadów, w szczególności na terenach dotkniętych strukturalnym bezrobociem,
- wykorzystania potencjału badawczo - naukowego uczelni, instytutów i biur projektowych województwa przy wykonywaniu inwentaryzacji stanu gospodarki odpadami w województwie, opracowywaniu szczegółowych planów gospodarki odpadami i w pracach projektowo - badawczych związanych z realizacją tych planów,
- wykorzystanie potencjału technicznego, finansowego i intelektualnego podmiotów gospodarczych województwa, w szczególności w zakresie tworzenia właściwej infrastruktury technicznej w zakresie utylizacji odpadów,
- współpraca z lokalnymi organizacjami ekologicznymi w zakresie uzgadniania planów gospodarki odpadami oraz prowadzenia działalności edukacyjnej społeczności lokalnych w ramach realizacji tych planów.

Gospodarka odpadami, podobnie jak inne dziedziny działalności gospodarczej, powinna stanowić źródło dochodów z podatków dla budżetów samorządów lokalnych. Gospodarka odpadami powinna opierać się na zintegrowanym systemie działań obejmującym:

- selektywną zbiórkę odpadów, z wydzieleniem odpadów nadających się do

- segregację odpadów w specjalnie do tego przystosowanych obiektach, z wydzieleniem odpadów podlegających recyklingowi, nadających się do termicznej utylizacji oraz odpadów niebezpiecznych,
- recykling odpadów,
- termiczna utylizacja odpadów z wykorzystaniem ciepła dla celów energetycznych
- składowanie odpadów nie nadających się do przetworzenia ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych.

W celu realizacji kierunków działań związanych ze zrównoważonym rozwojem województwa, gospodarka odpadami powinna opierać się na następujących zasadach:

- odpady komunalne i przemysłowe, powstające na terenie województwa łódzkiego, powinny być segregowane, poddane recyklingowi, termicznie przekształcane i składowane na terenie tego województwa,
- odpady mogą być wywożone poza teren województwa jedynie w przypadku braku na terenie województwa odpowiedniej infrastruktury pozwalającej na ich zagospodarowanie,
- przy przyznawaniu zezwoleń oraz zawieraniu umów na prowadzenie działalności związanej z gospodarką odpadami preferowane będą podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie województwa łódzkiego,
- odpady będą dopuszczone do składowania w przypadku braku możliwości technicznej oraz uzasadnienia ekonomicznego ich gospodarczego wykorzystania lub przetworzenia mającego na celu wykorzystanie zawartej w nich energii lub ograniczenia ich objętości.

6.4 Cele regionalnej polityki ekologicznej

Podstawowymi dokumentami krajowej i regionalnej polityki ekologicznej są:

- „Krajowa Polityka Ekologiczna”,
- „Polityka Ekologiczna Województwa Łódzkiego”,

Dokumenty te nie są aktami prawnymi. Polityka Ekologiczna Województwa Łódzkiego jest dokumentem zgodnym z dokumentem wyższej rangi i ma zasadnicze znaczenie dla określenia kierunków rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego województwa. Niniejsze opracowanie musi uwzględniać politykę ekologiczną kraju i województwa. Zgodność ta przejawiać się winna poprzez właściwe ustalanie działań i czynności, aby następowało osiągnięcie celów polityki ekologicznej wyższych szczebli.

Celem strategicznym „Polityki Ekologicznej Województwa Łódzkiego” jest ograniczenie antropopresji oraz poprawa stanu wszystkich elementów składowych środowiska, w szczególności na obszarach intensywnie zagospodarowanych oraz obszarach dużej bioróżnorodności i wysokiej wartości przyrodniczo-krajobrazowych.

Szczegółowe główne cele regionalne w poszczególnych działach gospodarki oraz w dziedzinie ochrony środowiska wymienione zostały w poniższym zestawieniu:

Użytkowanie zasobów naturalnych i energii:

- zmniejszenie do 2010r. materiałochłonności i odpadowości produkcji o 50% w stosunku do 1990r,
- zaprzestanie i wycofanie z użytkowania substancji i materiałów szczególnie niebezpiecznych (ramy czasowe zgodnie z dyrektywami UE),
- zmniejszenie do 2010r. zużycia wody o około 50% w stosunku do 1990r.,
- zmniejszenie do 2010r. zużycia energii o 25% w stosunku do roku 2000 oraz o 50% w odniesieniu do 1990r.

Gospodarka odpadami:

- stworzenie nowoczesnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, opartego na wzroście odzysku odpadów i zmniejszaniu ilości odpadów składowanych,
- zwiększenie do 2010r. poziomu odzysku odpadów przemysłowych o 50% w odniesieniu do 1990r.,
- zwiększenie odzysku odpadów opakowaniowych ze strumienia odpadów komunalnych,
- stworzenie systemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- wzbogacenie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych.

Stan czystości powietrza:

- zapewnienie dotrzymania standardów jakości powietrza,
- zapewnienie dotrzymania standardów emisyjnych z instalacji,
- ograniczenie emisji Lotnych Związków Organicznych, metali ciężkich oraz substancji niszczących warstwę ozonową,
- stworzenie systemu monitoringu jakości powietrza.

Emisja hałasu do środowiska:

- ograniczenie emisji hałasu do środowiska,
- stworzenie systemu monitoringu emisji hałasu i badania stanu akustycznego środowiska.

6.5 III program strategiczny Powiatu Radomszczańskiego i zadania priorytetowe polityki ekologicznej

W dziedzinie ochrony zasobów środowiska naturalnego powiatu Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego wyszczególnia następujące zadania strategiczne.

- stworzenie powiatowego systemu gospodarki odpadami stałymi,
- propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni,
- zwiększenie lesistości powiatu,
- poprawa świadomości ekologicznej,
- likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
- stworzenie powiatowego programu wymiany dachów eternitowych,
- ochrona krajobrazu,
- kreowanie proekologicznego wizerunku powiatu.

Zadania priorytetowe polityki ekologicznej powiatu radomszczańskiego

Program ochrony środowiska powiatu radomszczańskiego wymienia priorytety ekologiczne w następujących grupach:

- przedsięwzięcia organizacyjne (zarządzanie środowiskiem),
- gospodarka odpadami,
- gospodarka wodno - ściekowa i mała retencja,
- ochrona atmosfery i klimatu oraz energetyka odnawialna,
- ochrona krajobrazu i żywych zasobów przyrody,
- ochrona przed hałasem.

W zakresie przedsięwzięć organizacyjnych Program ochrony środowiska powiatu radomszczańskiego przewiduje następujące zadania do realizacji:

- doskonalenie struktur zarządzania środowiskiem,

- integrację systemów w układzie terytorialnym i sektorowym,
- krystalizowanie kompetencji i zadań oraz zasad zarządzania środowiskiem na szczeble powiatowym i gminnym,
- doskonalenie prawnych, administracyjnych mechanizmów regulujących korzystanie ze środowiska,
- kształtowanie kierunkowych programów ochrony i sterowanie ich koordynacją
- doskonalenie systemu monitoringu, kontroli i nadzoru,
- kształtowanie zasad i zakresu finansowania inwestycji proekologicznych (z różnych źródeł alimentacji finansowej).

W zakresie działań inwestycyjnych Program wymienia następujące zadania służące realizacji celów strategicznych - zgodnie z zestawieniami poniżej.

GOSPODARKA ODPADOWA:

Przedsięwzięcie	Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Okres realizacji
Plany Gospodarki Odpadami	Budowa systemu gospodarki odpadami zgodnie z powiatowym i gminnymi planami gospodarki odpadami oraz dyrektywą 99/31 /WE	Realizacja planowanych przedsięwzięć organizacyjnych i inwestycyjnych (minimalizacja wytwarzania, selektywna zbiórka i segregacja, recykling, unieszkodliwianie – w tym termiczne i składowanie), z preferowaniem zadań ponadlokalnych oraz zamknięcie składowiska odpadów.	2004-2008
Program maksymalizacji odzysku i recyklingu	Ograniczenie eksploatacji surowców, zmniejszenie strumienia odpadów	Budowa systemu i instalacji niezbędnych do osiągnięcia poziomu odzysku materiałów zgodnie z celami Polityki Ekologicznej Państwa oraz dyrektywą 94/62/E (dotyczy m.in. materiałów opakowaniowych, szkła, metali, papieru, recyklingu odpadów przemysłowych)	2004-2008
Program ochrony gleb	Zmniejszenie emisji i zakwaszenia gleb, rozwój funkcji leśnych i turystycznych	Opracowanie planów zagospodarowania gleb, zalesienie gleb słabych, rozwój infrastruktury turystycznej	2004-2007

Program rekultywacji składowisk i likwidacji nielegalnego składowania odpadów oraz rekultywacja odkrywek poeksploatacyjnych surowców	Ochrona powierzchni ziemi i likwidacja zaniedbań z przeszłości	Rekultywacja składowisk i odkrywek nieeksploatowanych, zamknięcie składowisk przepelnionych, likwidacja tzw. dzikich składowisk, ścisła egzekucja przepisów prawa w zakresie gospodarki odpadami i utrzymania porządku w gminach	2004-2008
Przeglądy ekologiczne w rejonie złóż konfliktowych, minimalizacja konfliktów	Określenie maksymalnej skali eksploatacji złóż	Wykonanie 3 przeglądów oraz podjęcie decyzji reglamentacyjnych określających skalę i warunki eksploatacji	2004
Program zmniejszenia materiałochłonności i odpadowości produkcji	Ograniczenie marnotrawstwa zasobów, recykling i odzysk celem zmniejszenia materiałochłonności produkcji do poziomu określonego w Polityce Ekologicznej Państwa	Upowszechnianie czystych technologii	2004-2008

GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA:

Przedsięwzięcie	Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Okres realizacji
Program małej retencji	Zwiększenie retencji wody, ochrona przed powodzią, realizacja Programu „Warta”, renaturalizacja rzek	Współdziałanie powiatu w opracowaniu i sukcesywnej realizacji wojewódzkiego programu małej retencji uwzględniając propozycje zadań ponadlokalnych zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	2004-2007
Program ochrony przeciwpowodziowej oraz ochrony przed suszą	Zwiększenie zasobów wodnych oraz ochrona przed stratami powodziowymi w koordynacji z Programem Małej Retencji, Programem Zwiększenia Lesistości i planami melioracyjnymi	Określenie zakresu niezbędnych inwestycji hydrotechnicznych, melioracji i odwodnień, przegląd i kontrola obwałowań, ustalenie obszarów objętych zakazem zabudowy	2004-2005

Program zaopatrzenia ludności w wodę pitną	Poprawa jakości wody pitnej, poprawa jakości zdrowia w koordynacji z programem ochrony wód powierzchniowych i podziemnych	Inwestycje wodociągowe na wsiach, systemy uzdatniania wody pitnej, zwiększenie udziału wód podziemnych w zaopatrzeniu ludności	2004-2008
Program ochrony wód powierzchniowych i podziemnych	Poprawa jakości wód powierzchniowych, ochrona zasobów w GZWP, ochrona płytszych poziomów wodonośnych, likwidacja zrzutu ścieków nieoczyszczonych i niedoczyszczonych zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG oraz zrzutu substancji niebezpiecznych do wód zgodnie z dyrektywą 76/464/EWG	Rozbudowa systemów kanalizacyjnych i indywidualnych zbiorników ścieków, wdrożenie systemu kontroli szczelności szamb. Budowa nowych oczyszczalni ścieków i modernizacja funkcjonujących. Hermetyzacja systemów ściekowych i zbiorników w oczyszczalniach ścieków, budowa oczyszczalni przyzgodowych.	2004-2008
Monitoring hydrosfery	Dostosowanie na obszarze powiatu systemu pomiarów i ocen do nowych wymogów	Weryfikacja i ewentualne rozszerzenie zakresów pomiarów i analiz oraz modyfikacja systemu ocen i klasyfikacji stosownie do nowych przepisów prawa i wytycznych GIOŚ	2003-2004
Program racjonalizacji zużycia wody w powiecie radomszczańskim	Oszczędne gospodarowanie wodą w przemyśle i gospodarce komunalnej	Rozbudowa systemów opomiarowania zużycia wody, kształtowanie taryf opłatowych, minimalizacja zużycia wód głębszych przez przemysł, likwidacja strat wody w sieciach przesyłowych, wdrażanie technologii wodooszczędnych	2003-2006

OCHRONA ATMOSFERY I KLIMATU ORAZ ENERGIA ODNAWIALNA:

Przedsięwzięcie	Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Okres realizacji
Ocena stanu czystości powietrza	Klasyfikacja stref wg wytycznych GIOŚ	Realizacja monitoringu i ocena wyników	2003-2006
Programy ochrony powietrza	Poprawa jakości powietrza w obszarach, gdzie standardy nie są dotrzymane, utrzymanie jakości w obszarach, gdzie standardy są dotrzymane	Sporządzenie programów dla stref wg wskazań WIOŚ, sukcesywna realizacja programów	2004-2008

Program wspierania racjonalizacji zużycia i poszanowania energii	Kompleksowe ujęcie zagadnień umożliwiających zmniejszenie zużycia energii na cele grzewcze i oświetleniowe, integracja ochrony atmosfery z planami zaopatrzenia w energię	Termomodernizacja obiektów, rozwój produkcji energii w systemie skojarzonym, opomiarowanie przesyłu i zużycia, zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego ludności	2004-2008
Zmniejszenie wielkości niskiej emisji energetycznej	Eliminacja lub ograniczanie stosowania paliw stałych w paleniskach domowych i lokalnych kotłowniach w miastach (realizacja części programu likwidacji stresu miejskiego)	Zmiany nośników energii cieplnej, ustanowienie obszarów ograniczonego stosowania paliw węglowych, rozbudowa systemów przesyłowych gazu i rurociągów paliwowych (według propozycji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego)	2004-2008
Program ograniczania emisji SO ₂ , NO _x i pyłów	Wywiązanie się z wynegocjowanych okresów dostosowawczych do dyrektywy 2001/80/WE	Modernizacja lub budowa instalacji w ciepłowniach komunalnych (dotyczy ograniczania emisji pyłów) oraz niektórych obiektów spalania paliw (dotyczy emisji SO ₂ i NO _x)	2004-2008
Program inwestycyjny IPPC	Ograniczanie emisji zanieczyszczeń do środowiska z wytypowanych zakładów zgodnie z dyrektywą 96/61/WE (IPPC)	Wprowadzenie poważnych zmian technologicznych w istniejących instalacjach przemysłowych	2004-2008
Pozwolenia zintegrowane	Przygotowanie do wdrożenia pozwoleń na emisję zanieczyszczeń powietrza w ramach pozwoleń zintegrowanych	Szkolenia, opracowania pilotażowe, typowanie zakładów	2004-2008
Zintegrowane zarządzanie w przedsiębiorstwach	Wdrażanie systemów czystszej produkcji oraz zarządzania jakością i środowiskiem	Wdrażanie norm serii ISO 14000 i 9000, stymulowanie i kontrola zakładów	2004-2008

<p>Program wykorzystania energii wiatrowej, słonecznej, biogazu i biomasy</p>	<p>Ochrona atmosfery i nieodnawialnych zasobów surowców energetycznych</p>	<p>Wspieranie programów badawczych i instalacji pilotażowych w odniesieniu do ferm wiatrowych, instalacji wykorzystujących energię słoneczną oraz kotłowni na biomasę oraz instalacji wykorzystujących biogaz (przy składowiskach odpadów)</p>	<p>2004-2008</p>
---	--	--	------------------

6.6 Planowane priorytetowe przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska na terenie Gminy Gidle

Biorąc pod uwagę wymienione w poprzednim rozdziale kierunki i zadania priorytetowe w dziedzinie ochrony środowiska na terenie gminy wyszczególniono następujące przedsięwzięcia priorytetowe w czasookresie do 2010r.

Tabela 17. Spis przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska planowanych do realizacji na terenie gminy Gidle

Lp	Nazwa podmiotu realizującego zadanie	Planowane przedsięwzięcia			
		Opis przedsięwzięcia	Planowany termin realizacji	Orientacyjne koszty realizacji	Źródła finansowania
<i>Działanie Urzędu Gminy Gidle</i>					
1.	Urząd Gminy w Gidlach	Stworzenie Gminnego Programu Ochrony Środowiska i Gminnego Planu Gospodarki Odpadami	2004	3 200	Własne
2.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa wodociągu w miejscowościach Piaski i Kajetanowie	2004	519 000	Własne, WFOŚiGW SAPARD
3.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gidlach i Pławnie (V etap) oraz budowa kanalizacji burzowej w Gidlach przy ul. Kartuzkiej	2004-2005	1 320 000	Własne, WFOŚiGW NFOŚiGW Starostwo Powiatowe w Radomsku
4.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa wodociągu w miejscowościach: Górka, Wojnowice, Ciężkowice, Młynek	2005-2006	600 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne

5.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa wodociągu i kanalizacji sanitarnej z przyłączami w miejscowości Stanisławice	2005-2006	1 300 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
6.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach: Ludwików, Górki, Borki, Gowarzów	2006-2007	600 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
7.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach: Ojrzeń, Włynice, Kotfin	2006-2007	650 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
8.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Borowa i Skrzypiec	2006-2007	550 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
9.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach: Graby, Zabrodzie, Wygoda	2007-2008	500 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
10.	Urząd Gminy w Gidlach	Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenach przewidzianych pod nowe budownictwo mieszkaniowe	2007-2008	1 400 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
11.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci wodociągowej lub przydomowych oczyszczalni ścieków w pozostałych miejscowościach Gminy Gidle	2008	1 600 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne

12.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Niesulów	2007-2008	600 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
13.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Borowa, Skrzypiec i Ruda	2007-2008	2 500 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
14.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Górka, Wojnowice, Ciężkowice, Młynek oraz Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Ciężkowicach	2007 - 2012	5 400 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
15.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Ludwików, Borki, Gowarzów, Górki	2009	1 500 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
16.	Urząd Gminy w Gidlach	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Michałopol, Graby, Zabrodzie, Wygoda	2010	1 000 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
17.	Urząd Gminy w Gidlach	Termomodernizacje budynków: Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia i placówek szkolnych na terenie gminy oraz budowa kotłowni ekologicznej	do 2010	500 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW Fundusze Strukturalne
18.	Urząd Gminy w Gidlach	Zamknięcie i rekultywacja składowiska odpadów „Złota Góra”	2005-2010	50 000	Własne WFOŚiGW, FOŚiGW Fundusze Strukturalne

19.	Urząd Gminy w Gidlach	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci	2005-2008	30 000	Własne
20.	Urząd Gminy w Gidlach	Podnoszenie kwalifikacji pracowników zajmujących się ochroną środowiska w gminie i jednostkach podległych	2004-2006	5 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW
21.	Urząd Gminy w Gidlach	Wdrożenie systemu kontroli egzekwowania obowiązków z zakresu ochrony środowiska przez mieszkańców gminy i podmioty gospodarcze	2004-2006	10 000	Własne
22.	Urząd Gminy w Gidlach	Zorganizowanie punktu zbiórki odpadów wielkogabarytowych i odpadów niebezpiecznych	2005-2010	30 000	Własne
23.	Urząd Gminy w Gidlach	Zorganizowanie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	2005-2010	200 000	Własne WFOŚiGW NFOŚiGW
<i>Działania innych jednostek</i>					
24.	Starostwo Powiatowe w Radomsku	Wykonanie Mapy Akustycznej Powiatu	do 2010	50 000	Własne powiatu WFOŚiGW
25.	Starostwo Powiatowe w Radomsku	Zalesianie nieużytków i gleb najsłabszych	do 2010	100 000	Własne powiatu WFOŚiGW
26.	WIOŚ	Wykonanie programu ochrony powietrza	do 2005	30 000	Budżet Państwa
27.	WIOŚ, GIOŚ	Wykonanie systemu monitoringu emisji hałasu	do 2005	50 000	Budżet Państwa

28.	WIOŚ	Wzmocnienie prac inspekcji w zakresie przestrzegania prawa ochrony środowiska przez podmioty gospodarcze	2004-2006	10 000	Środki własne, WFOŚiGW
29.	Nadleśnictwo w Gidlach i Starostwo Powiatowe w Radomsku	Preferowanie zalesień na najsłabszych glebach	2004-2008	50 000	Środki własne, WFOŚiGW, środki prywatne
30.	Podmioty gospodarcze	Modernizacja gospodarki odpadami przemysłowymi	2004-2008	50 000	Środki własne, WFOŚiGW
31.	Podmioty gospodarcze, osoby fizyczne	Unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest	2006-2014	60 000	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
32.	Podmioty gospodarcze	Modernizacja zbiorników do gromadzenia ścieków komunalnych	2004-2010	100 000	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
33.	Podmioty gospodarcze	Przejsie na spalanie paliw gazowych i płynnych oraz biomasy	2004-2012	200 000	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW

Możliwości finansowania programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska wiąże się z funkcjonowaniem sprawnego systemu finansowania przedsięwzięć. Środki finansowe na realizację programu będą pochodziły z budżetu wojewody, z budżetów samorządów (wojewódzkiego, powiatowego i gminnego), ze środków własnych przedsiębiorstw i inwestorów prywatnych oraz funduszy ekologicznych oraz z funduszy pomocowych i strukturalnych UE.

Największy udział w finansowaniu przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska będą miały budżet państwa i budżety samorządowe. Z uwagi na brak intensywnej działalności przemysłowej, podmioty gospodarcze będą mieć mniejszy wkład inwestycyjny

Inwestycje w sektorze ciepłowniczym i przemysłowym będą finansowane głównie ze środków własnych i kredytów bankowych oraz w mniejszej części z funduszy ochrony środowiska. Natomiast inwestycje komunalne związane przede wszystkim z infrastrukturą techniczną będą współfinansowane w dużej części z funduszy ekologicznych i strukturalnych UE. Dla gminy dostępnymi sposobami finansowania inwestycji są:

- środki własne,
- fundusze strukturalne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych.

Osiągane przez Polskę coraz lepsze wyniki w ochronie środowiska są w dużej mierze efektem funkcjonującego systemu finansowania przedsięwzięć proekologicznych. Podstawę tego systemu stanowią przede wszystkim instytucjonalne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

W perspektywie naszego członkostwa w Unii Europejskiej podstawowe znaczenie nabierają programy i fundusze pomocowe przygotowujące Polskę do wykorzystania funduszy strukturalnych (możliwość większego niż dotychczas wykorzystania środków strukturalnych i funduszu spójności w szczególności w inwestycjach związanych z infrastrukturą techniczną rozwojem obszarów wiejskich, rekultywacją terenów oraz turystyką i edukacją ekologiczną). Fundacje i programy pomocowe udzielają bezzwrotnej pomocy finansowej w różnych formach. Są to między innymi: pomoc finansowa na zadania inwestycyjne lub projekty, pomoc konsultingowa oraz pomoc szkoleniowa.

Fundusze i programy funkcjonujące w zakresie ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i rozwoju wsi.

W zakresie ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i rozwoju wsi funkcjonują m.in.: takie organizacje i fundusze jak:

- ✓ SPA - Fundusz pomocy bezzwrotnej, będący przygotowaniem do funduszy strukturalnych, przeznaczony na finansowanie dużych projektów w zakresie sieci transportowych oraz ochrony środowiska,
- ✓ NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ- największa instytucja finansująca przedsięwzięcia ochrony środowiska o zasięgu ponadregionalnym i ogólnokrajowym w Polsce,
- ✓ WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ- dofinansowuje zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej z uwzględnieniem celów określonych w ustawie z dnia 27.04.2001 roku. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62 poz. 627 z 2001 r.), Polityce Ekologicznej Państwa,

- ✓ NARODOWA FUNDACJA OCHRONY ŚRODOWISKA - fundacja zajmująca się opracowywaniem ekspertyz w zakresie ochrony środowiska oraz edukacją ekologiczną,
- ✓ FUNDACJA PARTNERSTWO DLA ŚRODOWISKA - fundacja promuje działania na rzecz ekorozwoju,
- ✓ PROGRAM PHARE - największy z programów przedakcesyjnych, wspierający rozwój regionalny, Cross-Border Cooperation, CBC - Program Współpracy Przygranicznej Phare, ma na celu wspieranie przygranicznych obszarów Europy Środkowej i Wschodniej dzielących granicę ze Wspólnotą oraz, począwszy od 1999r., obszarów przygranicznych krajów kandydujących, poprzez finansowanie w tych rejonach projektów mających transgraniczny charakter,
- ✓ SAPARD - program przedakcesyjny Unii Europejskiej przeznaczony na rozwój terenów wiejskich.

Programy i Fundusze funkcjonujące w UE

- ✓ Programy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej - realizowany w latach 2000-2006 program INTERREG III. Celem programu jest wzmocnienie współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej. Współpraca między graniczącymi ze sobą regionami krajów członkowskich prowadzi do budowania wspólnych strategii rozwoju i ma służyć tworzeniu ponadgranicznych ośrodków ekonomicznych i socjalnych. Priorytetowe zadania:
  - promocja rozwoju obszarów wiejskich i miejskich,
  - wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (również w sektorze turystycznym),
  - wspomaganie inicjatyw lokalnych służących tworzeniu nowych miejsc pracy,
  - pomoc w reintegracji regionów z rynkiem pracy,
  - wspieranie ochrony środowiska,
  - poprawa infrastruktury transportowej, rozbudowa systemów wodnych i energetycznych,
  - współpraca w dziedzinie sprawiedliwości i administracji,
  - badania i rozwój, szkolnictwo, kultura, komunikacja, zdrowie, ochrona cywilna.
- ✓ Program LIFE jest instrumentem finansowym wspierającym politykę ochrony środowiska Wspólnoty. Etap III - bieżący przewidziany jest na lata 2000-2004. Program LIFE składa się z: LIFE-Nature, LIFE-Środowisko i LIFE-Kraje Trzecie. Środki dostępne w ramach Programu LIFE-Nature przeznaczone są na finansowanie działań w zakresie ochrony przyrody tzn. działań "wymaganych dla zachowania lub odtworzenia naturalnych siedlisk i populacji gatunków dzikiej fauny i flory w stanie sprzyjającym ich ochronie". W praktyce, LIFE-Nature jest zobowiązany uczestniczyć we wdrażaniu Dyrektywy Ptasiej (79/409/EEC) i Siedliskowej (92/43/EEC) Wspólnoty oraz, w szczególności, w tworzeniu Europejskiej Sieci Ekologicznej specjalnych obszarów ochrony - NATURA 2000 Środki dostępne w ramach Programu LIFE-Środowisko przeznaczone są na finansowanie innowacyjnych działań o charakterze pilotażowym i demonstracyjnym, których celem jest:
  - łączenie zagadnień środowiskowych w rozwój oraz planowanie przestrzenne, w tym obszarach zurbanizowanych i przybrzeżnych,
  - promowanie zrównoważonego zarządzania zasobami wód podziemnych i powierzchniowych,
  - zminimalizowanie wpływu działalności gospodarczej na środowisko,
  - zapobieganie, recykling i racjonalna gospodarka strumieniami odpadów,

- poprawa infrastruktury transportowej, rozbudowa systemów wodnych i energetycznych,
  - współpraca w dziedzinie sprawiedliwości i administracji,
  - badania i rozwój, szkolnictwo, kultura, komunikacja, zdrowie, ochrona cywilna.
- ▼ Fundusze strukturalne - inicjatywy w dziedzinie ochrony środowiska będą miały możliwości otrzymania dofinansowania głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund-ERDF). Jego głównym zadaniem jest niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego krajów należących do UE. Priorytety środowiskowe współfinansowane z ERDF będą realizowane w ramach dwóch programów operacyjnych, przygotowanych przez rząd Polski na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006:
- Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Gospodarki”,
  - Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego ZPORR zarządzanego na poziomie krajowym, ale wdrażanego w systemie zdecentralizowanym na poziomie wojewódzkim. Celem generalnym ZPORR jest zapewnienie wszystkim regionom w Polsce, w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach innych programów operacyjnych, udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych gospodarki poprzez tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów. Program będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) i Europejskiego Funduszu Społecznego (ESF) oraz ze środków krajowych. Beneficjentami końcowymi pomocy są przede wszystkim samorządy województw, powiatów i gmin, stowarzyszenia oraz związki gmin i powiatów, instytucje naukowe, instytucje rynku pracy, agencje rozwoju regionalnego i instytucje wspierania przedsiębiorczości, a za ich pośrednictwem przedsiębiorstwa, w tym głównie małe i średnie. W ramach ZPORR o dofinansowanie mogą ubiegać się projekty, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania nie kwalifikują się do Funduszu Spójności, co pozwoli małym gminom skorzystać ze środków unijnych. Rodzaje projektów kwalifikujących się do dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ERDF w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego ZPORR

W ramach działania INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA realizowane będą duże projekty o znaczeniu regionalnym, służące wzmocnieniu konkurencyjności regionów:

1. zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków
  - budowa i modernizacja sieci wodociągowych
  - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych
  - budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody
  - budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków
  - budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej
2. zagospodarowanie odpadów
  - organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu
  - wdrażanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi (m.in. budowa sortowni, kompostowni, obiektów termicznej, termiczno-chemicznej i fizycznej (mechanicznej) utylizacji odpadów; budowa nowych, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych składowisk; likwidacja "dzikich" składowisk)
  - budowa i modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych

3. poprawa jakości powietrza
  - modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza
  - przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów publicznych w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji"
4. zapobieganie podwoziom
  - regulacja cieków wodnych (pogłębianie, zapory, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.)
  - tworzenie polderów
  - budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z drogami dojazdowymi
  - budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. "małej retencji"
5. wsparcie zarządzania ochrona środowiska
  - opracowanie baz danych dotyczących lasów, jakości gleb, wód, powietrza
  - tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń powietrza w miastach oraz systemów informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń powietrza utworzenie sieci stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód
  - tworzenie map terenów zalewowych
6. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
  - budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, ogniwa słoneczne, biomasa)

W ramach ww. typów projektów do kwalifikujących się wydatków mogą być zaliczone: roboty budowlano-montażowe, zakup wyposażenia, roboty wykończeniowe, nadzór inżynierski, przygotowanie dokumentacji technicznej, wykup gruntów (maksymalnie 10% wartości projektów).

W ramach działania INFRASTRUKTURA LOKALNA realizowane będą projekty małych inwestycji o oddziaływaniu lokalnym na terenach wiejskich oraz w małych miastach (do 25 tyś. mieszkańców):

1. budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków:
  - sieci kanalizacyjne, w tym podłączenie do sieci indywidualnych użytkowników,
  - oczyszczalnie ścieków,
  - inne urządzenia do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków,
2. budowa lub modernizacja urządzeń do zaopatrzenia w wodę
  - sieci wodociągowe,
  - ujęcia wody (w tym ochrona ujęć i źródeł wody pitnej),
  - urządzenia służące do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody,
  - urządzenia regulujące ciśnienie wody,
3. budowa lub modernizacja urządzeń do zaopatrzenia w energię:
  - urządzenia zaopatrzenia w energię,
  - lokalne systemy pozyskiwania energii z alternatywnych źródeł (energia, wiatrowa, wodna, słoneczna, energia uzyskiwana z wykorzystania biomasy),
  - lokalne sieci elektroenergetyczne (reelektryfikacja)
  - gminne systemy oświetlenia ulic.
4. gospodarka odpadami stałymi;
  - budowa, modernizacja i rekultywacja składowisk odpadów stałych
  - budowa lub modernizacja miejsc utylizacji opakowań i nieużytych środków ochrony roślin
  - likwidacja dzikich wysypisk

- kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów na poziomie lokalnym, obejmujące m.in. odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców, odzyskiwanie surowców wtórnych, recykling, kompostowanie odpadów organicznych, itp.
- ▼ Fundusz Spójności, inaczej nazywany Funduszem Kohezji lub Europejskim Funduszem Kohezji, to czasowe wsparcie finansowe dla krajów Unii Europejskiej, których Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca nie przekracza 90 % średniej dla wszystkich państw członkowskich. Fundusz Spójności nie należy do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, ale jest elementem polityki strukturalnej. Funduszu Spójności różni się od funduszy strukturalnych:
  - krajowym, a nie regionalnym zasięgiem pomocy,
  - podejmowaniem finalnej decyzji o przyznaniu środków na dofinansowanie przez Komisję Europejską a nie indywidualnie przez państwo członkowskie;

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej. Priorytety (zakres projektów) dla Funduszu Spójności w ochronie środowiska:

- poprawa jakości wód powierzchniowych,
- polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia,
- poprawa jakości powietrza,
- racjonalizacja gospodarki odpadami,
- ochrona powierzchni ziemi,
- zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Odbiorcami pomocy tj. beneficjentami końcowymi będą samorządy terytorialne (gminy, związki gmin) i przedsiębiorstwa komunalne.

Institucje wdrażające i zarządzające Funduszem Spójności:

- Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej - instytucja odpowiedzialna za ogólne zarządzanie i koordynację działań i projektów Funduszu Spójności.
- Ministerstwo Środowiska - sektorowa instytucja zarządzająca priorytetami i projektami w sektorze ochrony środowiska.
- Ministerstwa Finansów - instytucja płatnicza.
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej - instytucje pośredniczące w zarządzaniu Funduszem Spójności (instytucje, do których składane są projekty).

- ▼ Programy rolnośrodowiskowe są kluczowym instrumentem finansowania ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych na terenach wiejskich, ekologizacji rolnictwa w ramach tak zwanego II filaru Wspólnej Polityki Rolnej (WWR). Zasady kształtowania tego filaru są uregulowane rozporządzeniem Unii Europejskiej (WE 1257/99). W Polsce jego funkcjonowanie opierać się będzie na Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), który zawiera działania, takie jak: wsparcie gospodarstw na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, renty strukturalne, programy rolnośrodowiskowe, zalesianie gruntów rolnych, wsparcie gospodarstw niskotowarowych, dostosowanie do standardów Unii Europejskiej. Uzupełnieniem tych działań ma być Sektorowy Program Operacyjny (SOP) "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich" dający szereg możliwości w zakresie: przeprowadzania inwestycji w gospodarstwach rolnych, poprawy przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych, pomocy dla

młodych rolników, szkoleń, scalania gruntów, gospodarowania rolniczymi zasobami wodnymi, wsparcia doradztwa rolniczego czy też różnicowania działalności rolniczej.

Krajowy Program Rolnośrodowiskowy - działanie obejmuje przedsięwzięcia rolnośrodowiskowe, dobrowolnie realizowane przez rolnika w zakresie wieloletniego planu działalności rolnośrodowiskowej, związane z gospodarowaniem rolniczym, służące ochronie środowiska oraz zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego wsi. Zalecenia zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej wykraczają poza zwykłą dobrą praktykę rolniczą obowiązującą w naszym kraju i nie będą pokrywać się z innymi instrumentami WPR.

Przedsięwzięcia rolnośrodowiskowe obejmują:

- stosowanie metod przyjaznych dla środowiska bądź metod ekologicznych w produkcji rolniczej w rozumieniu ustawy o rolnictwie ekologicznym;
- utrzymanie niskoprodukcyjnych łąk i pastwisk o wysokich walorach przyrodniczych;
- utrzymanie siedlisk stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
- zmiana form użytkowania gruntów rolnych na mniej dochodową;
- zagospodarowanie gruntów zaniedbanych i odłogowanych;
- stosowanie zabiegów w celu ochrony gleby i zmniejszenia strat azotu;
- tworzenie stref buforowych na granicy użytków rolnych z obszarami zadrzewionymi i zbiornikami wód otwartych;
- tworzenie zadrzewień śródpolnych;
- zachowanie rodzimych ras zwierząt i miejscowych odmian roślin uprawnych.

Realizacja programów rolnośrodowiskowych przyczynia się przede wszystkim do:

- gospodarowania na terenach rolniczych w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska (przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód, erozji gleb) - poprzez egzekwowanie stosowania dobrej praktyki rolniczej jako podstawy działań i poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności wiejskich w wyniku szkoleń i ich kontaktów z doradcami,
- zmniejszenia, szkodliwych dla środowiska, skutków intensywnego i niezrównoważonego rolnictwa lub wieloletniego odłogowania użytków rolnych,
- ochrony i kształtowania krajobrazu oraz ochrony zagrożonych wyginieciem gatunków dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk,
- zachowania agrocenoz o wysokich walorach przyrodniczych wraz z tradycyjnymi formami ich użytkowania, o ile jest to uzasadnione ze względu na cele przyrodnicze,
- zachowania tradycyjnych odmian roślin uprawnych i sadów ze starymi odmianami drzew owocowych oraz starych ras zwierząt hodowlanych (zasoby genetyczne).

W zależności od głównych celów ochronnych i od rodzaju siedliska w ramach konkretnych projektów oczekuje się od rolników między innymi następujących typów działań:

- rezygnacji ze stosowania chemicznych środków ochrony roślin w pasach brzeżnych pól przy zadrzewieniach lub zakrzewieniach, aby poprawić warunki żerowania gatunków mających swe remizy w tych miejscach
- opóźniania prac polowych - szczególnie koszenia użytków zielonych do czasu wyprowadzenia lęgów wiosennych,
- zmniejszania obsady zwierząt hodowlanych i opóźniania pierwszego wyprowadzania zwierząt na pastwiska również do czasu zakończenia lęgów wiosennych,
- pozostawiania fragmentów odłogowanych pól, aby ptaki i inne grupy zwierząt miały więcej pożywienia,

- prowadzenia koszenia minimum jeden raz w roku lub raz na dwa lata na terenach opuszczonych i nie użytkowanych łąk w celu przeciwdziałania naturalnej sukcesji i zamianie tych otwartych siedlisk na lasy,
- zamiany pól uprawnych na trwałe użytki zielone - szczególnie na terenach narażonych na erozję i spływ zanieczyszczeń do wód powierzchniowych,
- zakładania miedz, wprowadzania zieleni buforowej wzdłuż cieków wodnych, pasów zadrzewień lub zakrzaczeń śródpolnych i przydrożnych oraz ich pielęgnacji,
- odtwarzania dawnych oczek wodnych i mokradeł śródpolnych w celu poprawy stosunków wodnych i nie nawożenia ich najbliższego otoczenia,
- ograniczania intensywności nawożenia i wykorzystywania chemicznych środków ochrony roślin do poziomu nie powodującego zagrożenia skażeniem wód powierzchniowych i gruntowych,
- w ramach projektów nastawionych na ochronę walorów krajobrazowych i historycznych terenów wiejskich będzie się oczekiwało od rolników m.in, utrzymywania mozaikowej struktury pól, rewaloryzacji zabytkowej zabudowy wiejskiej, ochrony zabytków historycznych i archeologicznych, udostępniania terenów gospodarstw turystom.

Po przyjęciu programu krajowego ogłasza się konkursy dla rolników na składanie projektów, poprzez które rolnicy zobowiązują się na okres co najmniej 5 lat, ale na ogół nie dłużej niż 10 lat, realizować przyjęte programy i wykonywać określone prace, za które otrzymują premie, jako rekompensatę (dodatek wyrównawczy) za dodatkową pracę lub potencjalnie utracone dochody. Programy rolno-środowiskowe zalesienia gruntów porolnych, subsydia kompensacyjne dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, są współfinansowane przez Unię Europejską w 75% na obszarach tzw. Celu 1. (tj. charakteryzujących się dochodem krajowym brutto poniżej 75% średniej Wspólnoty), do których Polska zostanie zaliczona. Pozostałe 25% wyklada budżet danego kraju.